

# RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1936.

Första kammaren.

Nr 15.

## Lördagen den 7 mars.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Herr statsrådet *Sköld* avlämnade Kungl. Maj:ts proposition nr 136, angående skogsundervisningens omorganisation.

Föredrogs och hänvisades till bankoutsrottet Kungl. Maj:ts proposition nr 132, angående tillämpning av civila tjänstepensionsreglementet å personal, uppförd å indragningsstat för domänverket.

Föredrogs och hänvisades till bevillningsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 137, angående nedsättning av avgiften för skatteinbetalning över postgiro vid skatteuppbörd i Stockholms stad.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 141, angående förändring i avseende å löneställning och antal beträffande vissa ordinarie befattningar vid postverket, telegrafverket, statens järnvägar och statens vattenfallsverk m. m.

Föredrogs och hänvisades till bankoutsrottet Kungl. Maj:ts proposition nr 142, angående förbättrad pension för sjuksköterskor med delaktighet i statens pensionsanstalt.

Föredrogs, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran konstitutionsutskottets utlåtanden nr 18 och 19, bevillningsutskottets betänkanden nr 13 och 14 samt första lagutskottets utlåtande nr 20.

Vid förnyad föredragning av bevillningsutskottets betänkande nr 12, i anledning av väckta motioner om ändring i gällande bestämmelser om malt-skatt, bifölls vad utskottet i detta betänkande hemställt.

Föredrogs ånyo jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 18, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av vissa statens järnvägar tillhöriga markområden m. m.;

nr 19, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående avstående i vissa fall av mark från kronoegendomar eller upplåtande av nyttjanderätt eller servitutsrätt till sådan mark jämte i ämnet väckta motioner;

nr 20, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående överlämnande av visst markområde till Ljungbyheds municipalsamhälle; och

*Första kammarens protokoll 1936. Nr 15.*

nr 21, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av Väsby kungsgård i Sala stad.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande jordbruksutskottets utlåtande nr 22, angående Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under utgifter för kapitalökning i vad angår jordbruksärenden gjorda framställningar jämte i ämnet väckta motioner.

*Punkten 1.*

Lades till handlingarna.

*Punkterna 2—5.*

Vad utskottet hemställt bifölls.

*Ang. statens  
sekundärlåne-  
fond för jord-  
brukare.*

*Punkten 6.*

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att såsom kapitalökning för statens sekundärlånefond för jordbrukare anvisa för budgetåret 1936/1937, ett reservationsanslag av 20,000,000 kronor.

I samband härmed hade utskottet till behandling förehaft två inom riksdagen väckta, till utskottet hänvisade motioner, nämligen

1) II: 69 av herr *Brännström* i Burträsk, vari — såvitt nu var i fråga — hemställdts, att riksdagen måtte besluta sådan ändring i kungl. kungörelsen angående statens sekundärlånefond för jordbrukare av den 7 juni 1935, att i slutet av § 17 orden »med tillägg av en halv procent» skulle utgå, och att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att genom särskilt anslag efter vissa normerande grunder låneförmedlare måtte lämnas ersättning för handhavande av denna lånerörelse;

2) II: 488 av herr *Pettersson* i Rosta m. fl., vari hemställdts, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla, att Kungl. Maj:t ville framlägga förslag om sådan ändring av bestämmelserna för lån från statens sekundärlånefond för jordbrukare, att lån även skulle kunna utlämnas mot in-tecknings-säkerhet i växande skog.

Utskottet hade i den nu föredragna punkten på anförda skäl hemställt,

1) att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts förslag såsom kapitalökning för statens sekundärlånefond för jordbrukare anvisa för budgetåret 1936/1937 ett reservationsanslag av 20,000,000 kronor;

2) att motionen II: 69 — såvitt densamma nu behandlats — icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

3) att motionen II: 488 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservation hade avgivits av herrar *Heiding* och *Pettersson* i Rosta, som med hänvisning till motionen II: 488 anförd motivering ansett, att utskottet bort hemställa,

1) — — — (lika med utskottet) — — —;

2) — — — (lika med utskottet) — — —;

3) att riksdagen måtte i anledningen av motionen II: 488 i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville framlägga förslag om sådan ändring av bestämmelserna för lån från statens sekundärlånefond för jordbrukare, att lån även skulle kunna utlämnas mot in-tecknings-säkerhet i växande skog.

*Ang. statens sekundärlånefond för jordbrukare. (Forts.)*

Herr **Heiding**: Vid denna punkt har herr Pettersson i Rosta m. fl. i andra kammaren väckt motion, vari hemställt, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla, att Kungl. Maj:t framlägger förslag om sådan ändring av bestämmelserna för lån från statens sekundärlånefond för jordbrukare, att lån även må kunna utlämnas mot in-tecknings-säkerhet i växande skog.

Denna fråga har varit före vid förra årets riksdag, och det förelåg då en utredning, vari även frågan om denna skogsbelåning var inbegripen. Utskottet har återgivit vad som anfördes i utskottets utlåtande nr 71 förra året. Där framhålles det, att en sådan belåningsform, som föreslagits i motionerna, med nödvändighet krävde särskilda föreskrifter, varigenom låntagaren underkastades en långt gående begränsning i rätten att avverka skog på fastigheten. Ja, man säger, att det blir en viss begränsning, men man får väl också säga, att det skulle gå rätt lätt att få denna kontroll, som här åsyftas. Det är något, som redan nu tillämpas, när det gäller hypotekslån, men dessa ha ju — det framhåller även utskottet — inte i större omfattning anlitats av skogsägarna, därför att där gäller det ju endast lån upp till 60 procent. Det går då lika lätt att få lån i sparbankerna och de vanliga bankinrättningarna. Men när det gäller denna belåningsform, där man skulle komma upp till 75 procent av belåningsvärdet, skulle det kanske bli mera nödvändigt med en kontroll, såsom här framhålles från utskottets sida. Det kan säkerligen gå att få denna kontroll ordnad på ett effektivt sätt, ty skogsvårdsstyrelserna kunna handha denna övervakning lika väl som de nu få övervaka, att det icke avverkas för mycket på skogsfastigheterna. Jag ser denna fråga närmast ur den synpunkten, att man skulle kunna spara en hel del av den växtligaste skogen. Många gånger är det så, att en hel del av de skogar, som stå i sin bästa växtkraft, komma att huggas ned, därför att skogsägaren, som har sådan skog, ej kan spara på den, då han har för stora skulder. Om denna belåningsform kunde anlitas, skulle det gå mycket lättare för honom att kunna behålla skogen, och den bleve av större värde i framtiden. Genom gallring och dylikt finge han ut så pass mycket årligen, att han kunde med lätthet förränta det belopp, som behöver lånas upp. Men det ställer sig betydligt svårare, om han skall låna mot borgen, och det kanske många gånger visar sig omöjligt för honom. Krisåren ha satt så djupa spår efter sig, att för närvarande en del jordbrukare och skogsägare ha svårigheter att kunna klara sig. Visserligen kan man säga, att tiderna blivit bättre i det avseendet, men numera fordras det i alla fall att reparera en del, som blivit efter under krisåren. Det gäller dels husbyggen, dels inköp av inventarier och dylikt, och därför ha icke jordbrukarna kunnat betala av något på sina skulder, utan de skulder, som de åsamkat sig under kristiden, ha de egentligen kvar fortfarande. Det tar åtminstone ännu en tid, innan det kan bli fråga om att betala av något.

Den här nämnda formen av skogsbelåning är även berättigad så till vida, att utredningen om jordbrukets skuldsättning visar, att jordbrukarna ha avsevärda skulder. Det är nära 10 procent av landets jordbrukare, som ha större skulder än tillgångar. Det är icke utsagt i denna utredning, hur många jordbrukare det är, vilkas skulder ligga emellan t. ex. 50 och 90 procent, men man kan med säkerhet förutsätta, att det är ett stort antal, som ha skulder överstigande 50 och 60 procent. Att således ett behov föreligger av dessa lånemöjligheter, kan även anses vara konstaterat genom denna utredning, som nu föreligger färdig.

När frågan förra året kom fram i den kungl. propositionen, yttrade statsrådet, att han, om än med någon tvekan, hade ansett sig böra biträda jordbrukskreditutredningens förslag i denna del. Men utskottet gick på den linjen,

*Ang. statens sekundärlånefond för jordbrukare.* (Forts.)  
att det ansåg, att man icke skulle göra något åt denna sak, utan man skulle låta den bero. Jag finner det egendomligt att icke utskottet ville vara med om att bereda dessa skogsägare den hjälp, som så väl behöves, när det faktiskt är så, att många skogar nu huggas ned, som icke borde avverkas.

Nu finnes det en del, som framhålla — och det har även gjorts i utskottet — att så fort en skogsägare har någorlunda grov skog, är det klart, att han förr hugger och säljer än lånar pengar på den. Det är icke fråga om att en sådan skogsägare skall få lån, ty han kan ju realisera skogen, men under sådana tider, då det icke går att sälja skog eller det kan vara besvärligt för honom att få pengar på annat sätt, kan denna lånemöjlighet vara bra för honom att ha. Men som jag sade förut, anser jag detta vara mest värdefullt i det avseendet, att man kunde spara en hel del av den växtligaste skogen, om dessa lånemöjligheter komme att realiseras.

Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till den reservation, som är avgiven av mig jämte herr Pettersson i Rosta.

**Herr Sederholm:** Mycket av vad den föregående talaren anförde kan jag helt och fullt instämma i. Det är en ofullkomlighet både i denna låneform och, jag vågar även säga, i den hypotekslåneform, vi nu ha, att icke skogskapital kan bli föremål för belåning. Det är nämligen formellt så för närvarande, att för primärlån kunna skogstillgångarna verkligen belånas, men det är så mycket restriktioner, att denna utväg verkar praktiskt oframkomlig. Inom Mälardalens län har sålunda under de år, denna låneform varit använd, endast ett lån på skog utlämnats på allt som allt 1,300 kronor. Det vittnar om att den formen icke är användbar. Det har varit flera kommittéer, som arbetat med denna uppgift och sökt lösa den, och vad som därav kommit fram är denna lösning, som nu visat sig i praktiken oanvändbar.

Det är ju klart, att det vore mycket önskvärt, icke minst av de skäl, som den förre ärade talaren framförde, att en belåning särskilt av den växande ungskogen verkligen kunde ske och att den alltså skulle kunna pantförskrivas i samband med belåningen av själva fastigheten. Men det är förenat med tekniska svårigheter att med nuvarande lagstiftning pantförskriva även skogsvärde. Belåning av skogsvärde förutsätter, att det skall kunna utnyttjas som pant för lånet. Det kan emellertid hända, icke minst på en mindre fastighet, att skogen kan huggas ned på en vecka, och då skogen är avverkad, är den löseegendom, och då har ej längre långgivaren någon panträtt i skogen. Det är en mycket osäker pant, med vilken något sådant kan inträffa.

Då säga motionärerna, att det ju kan gälla sådan skog, som är äldre och som icke faller under skogsvårdslagens bestämmelser, att den icke får huggas. Ja, det kan ju vara sant, men om skogsägaren hugger även yngre skog, blir virket visserligen förbrutet, och han blir dömd till böter, men långgivaren, som har belånat denna skog, har ingen panträtt i det avverkade virket utan står berövad sin panträtt.

Det är sådana svårigheter, som göra, att man får tänka på att vidtaga någon lagändring med avseende på panträtt i avverkad skog, eller på andra utvägar, som äro framkomliga. Alla dessa utvägar ha nyligen varit under omprövning såväl vid bedömandet av primärlånemöjligheten som vid bedömandet av sekundärlånemöjligheten. Och skall man nu söka finna nya utvägar, vore det väl riktigt, att man började med den primära krediten. Det är ju så, att man icke får lägga till grund för denna skogsbelåning annat än fastighetens jordbruksvärde, alltså i fråga om skog endast skogsmarksvärdet. Och likadant är det med avseende på sparbankernas belåning, att där får också bara ligga

*Ang. statens sekundärlånefond för jordbrukare.* (Forts.)  
till grund jordbruksvärdet, så att även där saknas möjligheten att belåna den växande skogen.

Jag menar, att när frågan så nyligen och upprepade gånger varit under omprövning, får man väl något avvakta resultatet speciellt av denna sekundärlånefonds verksamhet, som varit i gång endast några månader, och eventuellt ta reda på om sekundärlånenämnden har någon önskan och något förslag till åtgärder.

Jag delar motionärernas uppfattning, att det är ett önskemål att kunna lösa denna fråga, men jag tror ej, att man nu omedelbart kan komma med förslag ens om en utredning och därmed vinna något omedelbart resultat. Emellertid, om ett förslag skall väckas och komma fram, menar jag, att det skall icke vara inriktat endast på sekundärlåneformen, utan det vore vida betydelsefullare, om det kunde avse även primärbelåningen och frågan alltså tagas upp i hela dess vidd på nytt.

Jag ber alltså, som läget nu är, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr **Reuterskiöld**: Herr talman! Även med erkännande av riktigheten av de invändningar, den siste ärade talaren gjorde, och de svårigheter, han påpekade, kan jag ändå inte finna annat än att när i den författning, som nu gäller, ett uttryckligt förbud är stadgat för att taga hänsyn till skogsvärdet, man med avseende på denna sekundärkredit, som skall vara en hjälp för jordbruket, har skärpt villkoren väsentligt utöver vad som gäller primärlån. Det är ju så, att både hypoteksföreningar och sparbanker verkställa värderingar, och då kan det många gånger inträffa, att man tager hänsyn till olika förhållanden, som man väl känner till, och det är just de lokala synpunkterna, som skola göra sig gällande, och den lokala kunskapen, som skall få sin betydelse. Varför skall man då på detta sätt särskilt stadga ett förbud, som omöjliggör allt hänsynstagande till skogsvärdet vid sekundärkrediten?

Herr talman, jag finner, att den form, man här valt för understödande av jordbrukets intresse genom en sekundärkredit, är *ett sken och ingen verklighet*, och det är ofta så med dessa åtgärder, att de äro sken och icke verklighet.

Jag har svårt att förstå, varför icke utskottet inhämtat sekundärlånenämndens yttrande. Den siste ärade talaren framhöll ju, att man borde söka få veta lånenämndens önskan. Då nu icke utskottet ändå gjort detta, förefaller det mig riktigare, att riksdagen skriver till Kungl. Maj:t, varefter lånenämnden kan få yttra sig. Jag saknar icke anledning antaga, att lånenämnden kan vara rätt välvilligt inställd till denna fråga. Att kombinera den med andra frågor är ju detsamma som att slå ihjäl den fullständigt. Det är den vanliga väg man går, när man icke vill saken. Då kombinerar man den med en hel del annat.

Det är därför jag ber, herr talman, att få instämna i yrkandet om bifall till reservationen.

Efter härmed slutad överläggning gjordes enligt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i den nu ifrågavarande punkten hemställt samt vidare på godkännande av den vid punkten avgivna reservationen; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

#### *Punkterna 7 och 8.*

Vad utskottet hemställt bifölls.

*Punkterna 9 och 10.*

Lades till handlingarna.

*Punkterna 11—14.*

Vad utskottet hemställt bifölls.

*Ang. räntan  
å lån från  
fiskerilåne-  
fonden.*

Föredrogs ånyo jordbruksutskottets utlåtande nr 23, i anledning av väckta motioner om sänkning av räntan å lån från fonden för fiskerinäringens befrämjande.

Jordbruksutskottet hade till behandling förehaft följande inom riksdagen väckta, till utskottet hänvisade likalydande motioner, nämligen I: 80 av herr Nilsson, Theodor, och herr Hansson, Sigfrid, samt II: 223 av herr Lind m. fl., vari hemstälts, att riksdagen måtte fastställa räntan å lån från fonden för fiskerinäringens befrämjande till 2.5 %.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet på åberopade grunder hemställt, att motionerna I: 80 och II: 223 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservation hade anförts av herr Karlsson i Munkedal, som yrkat bifall till motionerna I: 80 och II: 223.

**Herr Nilsson, Theodor:** Herr talman, ärade kammarledamöter! Som känt är, beslöt Göteborgs och Bohus läns landsting att göra framställning till Kungl. Maj:t att räntan å lån från fiskerilånefonden måtte sänkas från 3.6 till 2.5 procent. Denna framställning har tillstyrkts av fiskeriintendenten vid Västerhavets distrikt, av länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län och av lantbruksstyrelsen. Samma framställning, som landstinget gjorde, har också gjorts av havsfiskeriföreningen och av västkustfiskarnas organisation. Den sistnämnda organisationen gjorde framställning till Konungen om sänkning av räntesatsen till 2 procent.

Det högt värderade jordbruksutskottet har som skäl för sitt avslagsyrkande bland annat framhållit, att den nuvarande räntan av år 1907 bestämdes med hänsyn till medelräntan för statens upplåning mot obligationer. Det är sant, att räntesatsen vid upplåning mot obligationer för statens vidkommande vid den tiden var 3.7 procent. Räntan för lån från fiskerilånefonden bestämdes alltså till en tiondels procent under den dåvarande medelräntan. Det högt värderade utskottet har naturligtvis här framhållit den synpunkt, som vid det tillfället var rätt så stark, men vi måste för att få sammanhang i denna fråga, se den med hänsyn till den förskjutning, som ägt rum under tiden, sedan denna räntesats blev bestämd. Då var räntan i öppna lånemarknaden i allmänhet 5 å 6 procent. Så har det varit under hela tiden fram till 1920- och 1930-talen, då räntan ju vid några tillfällen låg vida över 6 procent. Det var ju först fram emot 1932 som en stark förskjutning åt andra hållet ägde rum. Under samma tid har statens ränta för utlåning mot obligationer varierat och dels understigit och dels hållit sig över 1907 års medelränta. Sedan år 1902 har medelräntan å statens obligationer väsentligt förändrat läge mot räntan å lån i öppna lånemarknaden och är för närvarande uppe i runt tal vid 4.5 procent. Hur ser det ut för närvarande beträffande räntan för lån ur allmänna lånefonden? Nu är det ju så, att man under de sista tre åren till och med kunnat låna pengar i allmänna lånemarknaden till en utlåningsränta, som har varierat mellan 3 och 4 procent. En ärad ledamot av denna kammare, som jämväl är bankman, förklarade vid ett samtal under gårdagen, att den sparbank, han

*Ang. räntan å lån från fiskerilånefonden. (Forts.)*

är med i, har lämnat ut lån mot 2.5 procent och det även å mindre belopp. När denna fond kom till år 1891 och då denna räntefot fastställdes år 1907, var ju förhållandet med denna lånefond väsentligt olika mot i dag. Den synpunkt, som förelåg vid fondens startande, var ju att hjälpa den ibland Sveriges näringar kanske mest betryckta, dels till att erhålla lån utan alltför stor omständlighet dels också till att erhålla lån mot en bra mycket lägre ränta än den, som kunde åstadkommas genom lånens tagande i öppna lånemarknaden. Herr talman, samma synpunkter, som talade för riksdagens beslut vid det tillfället, borde, synes det mig, även i dag komma till sin fulla rätt, och det sker knappast, såvitt jag förstår, med den räntesats, som här gäller, jämfört med den räntesats, som är gällande i öppna marknaden. Den förskjutning, som skett för statens vidkommande från högre räntor på den tiden i öppna marknaden än i närvarande stund, skall jag icke ingå på. Faktum kvarstår i varje fall, att de riksdagar, som startade fonden och lade grunden till den genom dessa bestämmelser, ville hjälpa den näring, som bland alla näringar kanske var mest betryckt och för sina utövare mest riskfylld.

Herr talman, då det är så många, som gjort denna framställning om stöd genom räntesänkning å lån från fonden för fiskerinäringens främjande, och då Kungl. Maj:t ej fann sig föranlåten att bifalla densamma, ha motionärerna velat bereda riksdagen tillfälle att taga ställning till frågan. Det är visserligen sant, som utskottet också påpekat, att förlidet är en hel del av dessa lånefonder voro under riksdagens prövning med anledning av gjorda framställningar om sänkta räntesatser. Jag undrar ändå, om det är någon annan av alla dessa fonder, som under årens lopp uppstått i vårt land, som av nödvändiga skäl behövt tagas i anspråk på samma sätt för näringens bedrivande. För mig och alla, som tagit ställning på förhand till frågan, synes det så icke vara förhållandet. Vi se ju också hur undan för undan tiderna förbättrats, så att en hel del av de anslag, som riksdagen förut beviljat, dels kunnat avföras, dels kunnat minskas. Jag skulle tro, att de konsekvenser, som man här är rädd för, knappast behöva tagas så drastiskt allvarligt. Jag tror knappast, att någon med starkt skäl kan göra gällande, att någon annan fond bör ställas på samma plan som denna. Villigt och tacksamt skall erkännas, att statsmakterna i andra avseenden gjort mycket för att hjälpa denna betryckta näring. Vi skola väl också hoppas, att statsmakterna undan för undan skola slippa att tillskjuta så mycket, för att näringsutövarna skola få möjlighet att existera på sin näring. Ett torde vi väl ändå kunna vara överens om: att just denna fond i framtiden liksom hitintills flitigt kommer att tagas i bruk av dessa näringsutövare och i än större utsträckning därför att kraven med tiden ha stigit. För att driva sin näring har det blivit nödvändigt för dem att skaffa sig dyrbara redskap och framför allt bättre båtar. Jag tror, att det även för framtiden skulle vara staten värdigt att lämna lån just till denna näring, som kanske är den mest riskfyllda av alla och att räntan å lånen sättes så låg, att en verklig förmån däri genom beredes låntagarna.

På grund av det anförda, herr talman, och med fullt förstående av utskottets ståndpunkt i denna fråga, dristar jag mig ändå att vördsamt hemställa om bifall till vår motion, vilket är liktydigt med bifall till den av herr Karlsson i Munke-dal vid utlåntagandet fogade reservationen.

**Herr Sederholm:** Vid förra årets riksdag förelåg en framställning om sänkning av en hel del räntor med avseende på statens många lånefonder, och det utreddes vid detta tillfälle, att en sänkning av dessa lånefondsräntor skulle medföra, att lånen skulle bli löpande med en ränta, betydligt understigande den medelränta, som staten har att erlægga på sina upplånade medel. Bevil-

*Ang. räntan å lån från fiskerilånefonden.* (Forts.)  
 jandet av lån ur dessa fonder skulle med andra ord bli en förtäckt understödsform. Riksdagen sade då bestämt ifrån, att den vägen skulle man inte gå. I stället för att åt en näring eller ett visst företag på ett eller annat sätt ge ett stöd, som skulle innebära en underbetalning med avseende på räntan, vore det riktigare att gå den vägen, att man lämnade direkt understöd eller bidrag till företaget. Det förekommer ju också för närvarande i många fall, bl. a. med gödselvärdslån och täckdikningslån, att man ger anslag, som ersätter den räntesänkning, som man eljest kunde ansett önskvärd.

Precis på samma sätt ligger det till med denna fråga. Man vill inte gå med på att sätta ned räntorna under vad som kan anses vara skäligt och riktigt ur statens upplåningssynpunkt, i varje fall icke införa detta med avseende på sådana lånefonder, där det icke redan på grund av gamla bestämmelser gäller. Det var detta skäl, som bestämde riksdagens ståndpunkt i fjol, och det är samma skäl, som här åberopats av utskottet och som enligt min mening är fullt vägande för avslag å de nu föreliggande motionerna.

Jag yrkar alltså bifall till utskottets hemställan.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjordes i enlighet med de där- under förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet i det under behandling varande utlåtandet hemställt samt vidare på bifall till de i ämnet väckta motionerna; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Föredrogos ånyo jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 24, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare statsunderstöd till Harmångersåns och Kyrksjöns rensnings- och sänkningsföretag i Gävleborgs län; samt

nr 25, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående uppförande å ordinarie stat av befattningen som försäljningschef hos domänstyrelsen.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Föredrogos ånyo statsutskottets utlåtanden:

nr 36, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående understöd åt föreringen till minne av Konung Oscar I och Drottning Josephina för verksamheten vid åkerbrukskolonien Hall; samt

nr 37, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utbetalning av preskriberade skadestånd till viss personal vid statens järnvägar.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Föredrogos ånyo första lagutskottets utlåtanden:

nr 15, i anledning av väckt motion angående viss utvidgning av lagstiftningen om förlagsinteckning;

nr 16, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av en mellan Sverige och Schweiz den 15 januari 1936 avslutad konvention om erkännande och verkställighet av domar och skiljedomar, m. m.; samt

nr 17, i anledning av väckt motion angående ändring av lagen om tillsyn över stiftelser.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.



Föredrogs ånyo första lagutskottets utlåtande nr 18, i anledning av väckt motion angående lagstiftning om straff för försök att anstifta mened. *Om straff för försök att anstifta mened.*

I en inom andra kammaren väckt, till lagutskott hänvisad motion, nr 353, vilken behandlats av första lagutskottet, hade herr *Hassler* m. fl. hemställt, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om förslag — till innevarande eller nästa års riksdag — om straff för den, som sökte förmå vittne att i vittnesmål avgiva medvetet oriktiga uppgifter.

Utskottet hade i det nu förevarande utlåtandet av angivna orsaker hemställt, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville skyndsamt låta verkställa utredning angående utvidgad lagstiftning avseende straff för den som sökte förmå någon att avgiva falskt vittnesmål eller falsk utsaga vid förhör inför myndighet samt för riksdagen framlägga det förslag, vartill utredningen kunde föranleda.

I en vid utlåtandet avgiven reservation hade herrar *Akerman*, *Klefbeck*, *Otto Wangson* och *Hedlund* i Östersund, fru *Östlund* samt herrar *Lindberg* i Umeå och *Berg* på anförda skäl hemställt, att förevarande motion icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Herr *Åkerman*: Herr talman, mina herrar! Den fråga, som här föreligger, är en av de mest invecklade i straffrätten. Även om jag bemödar mig som bäst att inte trötta eller tråka ut herrarna, är jag ändå rädd för att särskilt de, som inte äro jurister, skola finna det ganska tråkigt och kanske rent av pinsamt att följa med, men det kan ju inte hjälpas. Jag måste säga några ord i denna sak, som intresserar mig, icke endast i min egenskap av gammal lantdomare, utan också därför att jag under många år varit tillkallad vid utredningar på straffrättens område. Jag har även i flera år varit medlem av den stora strafflagskommissionen. Herrarna torde därför kanske förstå, att jag mycket intresserar mig för denna fråga.

Först några ord för att herrarna genast skola få reda på, vad det här egentligen handlar om, ty även om ni ha läst betänkandet aldrig så noga, tror jag ändå att åtminstone en lekman har svårt att genast förstå vad klämmen här betyder. Det rör sig om försök till anstiftan av mened, d. v. s. meneden skall icke vara begången. Mannen, som har blivit föremål för tubbning eller förledande, står på sig, han svär inte falskt. Han kanske löser den svåra knuten genom att helt enkelt utebli från rätten. Alltså, någon mened är icke begången, men där finnes en ful fisk, som har försökt att locka till att begå denna mened, fast han har träffat på en viljestark karl, som har motstått hans frestelse. Det är alltså bara fråga om denne — jag kallar honom, för att göra det lättare att följa med, förledare. Det är fråga om förledaren eller, rättare sagt, den misslyckade förledaren till ett brott, som icke blivit begånget.

Nu vill jag också genast förutskicka, att vad motionärerna — jag lägger tonvikt på ordet motionärerna — här begära, kan ju kanske principiellt icke röna något motstånd, men vad jag för min del, och jag tror mina medreservanter också framför allt vilja uttala, det är den förhoppningen, då nu den stora allmänna strafflagsreformen tills vidare har skrinlagts och man gått in på de partiella reformernas väg, att, säger jag, detta partiella reformarbete icke måtte bedrivas på en slump, beroende på vilka idéer, som privatpersoner kunna få och föra fram här i riksdagen. Det är naturligtvis inte så, att jag på något sätt vill att vi skola undertrycka motionsrätten i frågan, men jag anser i alla fall, att det partiella reformarbetet bör bedrivas så, att vad som beslutas står i samklang med det system, som vi tills vidare arbeta under. Strafflagen

*Om straff för försök att anstifta mened.* (Forts.)  
får inte vara ett slumpverk, där man sanktionerar det ena i dag och det andra i morgon, därför att man säger: »Gubevars, det där är fula saker. Det är otrevligt folk, som gör sådant. Dem ska vi straffa!» Det går inte att bedriva ett reformarbete på det viset. Det måste vara system i det. Det ena får inte skära sig med det andra. Och jag vågar för min del göra gällande, att här är ett sådant fall, där vi få säga: »Vänta, go' herrar, tills den partiella reform, som kallas straff för försök, föreligger till bearbetning. Då kunna också vederbörande utredare ta hand om denna detalj, som heter försök till anstiftan av brott.»

Vad utskottet säger på ett ställe vill jag stryka under, ty det är alldeles riktigt, när det pekar på, vilken oerhörd vikt och betydelse vittnesbevisningen har i vår process. Den måste omgärdas med alla de garantier, som äro rimliga. Vittnena, som utskottet mycket riktigt kallar för statens »medhjälpare», böra ha visshet om att de åtnjuta skydd och allt tillmötesgående, som kan beredas dem. Det har utskottet så rätt i. Men nu skall jag, innan jag går vidare, lämna en liten framställning av hur det är för närvarande. Det måste man ha klart för sig, innan man riktigt kan bedöma vad det är som motionärerna här önska.

Det är kanske överflödigt att nämna — men det hör till ändå, att jag säger det, då jag skall redogöra för saken — att det för närvarande naturligtvis är straff på att begå mened. Det är belagt med mycket strängt straff, och detta med rätta. Straffet ligger mellan 2 och 6 års straffarbete, så att minimum för en man, som svär falskt inför domstol, är 2 års straffarbete, men straffet kan gå upp ända till 6 års straffarbete. Sedan finnes det en paragraf i 13 kap. som säger, att om en menedare av egen drift återkallar sitt falska vittnesmål, innan en annan därav lidit skada, sjunker straffet högst betydligt; då sonar han brottet med fängelse eller böter. Vidare finnes det i den s. k. allmänna delen av strafflagen ett stadgande under rubriken delaktighet i brott. Där ha vi en paragraf, som talar om anstiftaren. Det är just den där förledaren, som jag nyss talade om. Om det finnes en man, som anstiftar ett brott, och brottet begås eller skrider så långt som till försök, som är belagt med straff, så straffas anstiftaren som hade han själv begått brottet.

Jag ber herrarna observera detta, ty det inträffade häromdagen, att jag talade med en person om de här historierna, som jag nu resonerar om, och då berättade han upprörd, att han hade upplevat, att en man vittnade falskt inför rätta. Han svor falskt och blev dömd för det. Samtidigt var en annan tilltalad, som hade förlett honom till det, men mot denne förledare kunde man icke åstadkomma bevisning, så att han blev frikänd. På detta exempel, som han tyckte var sorgligt, grundade han sin mening om denna motion och ansåg, att »något måste göras». Det går inte an, att folk får göra så, menade han. Men det är inte det, som det är fråga om. Jag talar om det, därför att det kan hända ibland, när en diskussion pågått länge i kammaren, denna eller den andra, att man får höra en och annan talare förirra sig långt utanför den väg, som man går och trampar på här.

Alltså, den som förleder en annan att begå mened, som verkligen blir begången, han straffas som han vore menedare själv, men å andra sidan åtnjuter han samma förmån som menedaren och som jag förut talat om; därest nämligen menedaren träder tillbaka, innan han anstiftat någon skada, så straffas även anstiftaren på ett lindrigare sätt. Det står inte i lagen, men det är i överensstämmelse med allmän teori och visar sig även ha tillämpats i praktiken.

Såsom utskottet säger, gör man naturligtvis allt för att hålla sanningen i helgd inför domstolarna, ty gör man inte det, då brakar hela samhället sam-

*Om straff för försök att anstifta mened.* (Forts.)

man. Man har alltså tänkt inte bara på straffsanktioner, utan också på många andra saker, som iakttagas vid vittnesförhör inför domstol. Jag kan ju erinra om några. Först och främst frågar domaren, om jäv föreligger mot vittnena. Man vill inte utsätta någon för frestelse, när det gäller att ge edligt utlåtande mot hans närmaste eller i saker, som beröra honom själv o. s. v. När då den saken är undanstökad och man har funnit, att, såvitt man kan se, intet jäv föreligger, utan vittnet är skyldigt att vittna, skriker man till det allvarliga moment, som kallas edens avläggande. Särskilt i äldre tider voro människorna på något sätt bundna vid den föreställningen, att gudomen själv var närvarande vid dessa viktiga förrättningar och deltog i bevisningen. Jag behöver bara erinra om järnbörden och dylika prov, där man trodde, att Gud ingrep med egen hand. Men även sedan denna barnatro förflyktigats, har folk i alla fall en känsla — jag tror den är ganska spridd — av ett religiöst moment, som vilar över edgången. Även däri ligger en garanti.

Dessutom tror jag nog, att varje domare bemödar sig om att enligt lagens bud erinra vittnena om vikten av att tala sanning. Det står, att domaren skall uttala denna varning, och jag tror att det i allmänhet iakttages. Vidare tror jag, att de flesta domare försöka — jag säger »försöka», ty det är ju svårt — undvika att hemfalla åt slentrian, när denna högtidliga ed förestavats. Det är ju alldeles naturligt, att en människa, som sitter och leder förhandlingar i en domstol kanske från klockan tio på morgonen till tolv på natten och får förestava den där eden kanske hundra gånger om dagen, måhända till sist hemfaller åt en trött slentrian och rabblar ur sig edsformuläret, så att det inte blir så högtidligt som det skulle vara. Men jag tror, att de flesta domare göra så gott de kunna för att framhålla för vittnet: »Tänk er för, det här är en viktig sak!» — Jag kan i förbigående nämna, att jag en gång hade en kollega, som var mycket fast övertygad om vikten av att rättsförhandlingarna försiggingo under de mest solenna former, och han införde i sin domsaga den metoden, att när vittnesed skulle avläggas, reste sig både han och nämnden i sin fulla längd, varpå eden förestavades, medan rätten stod. Menigheten reste sig naturligtvis också. Han kunde i alla fall inte hänga i allt för länge med det där. Det blev för tröttsamt. Om det berodde på att knäveckan strejkade eller vad det var, det vet jag inte. Det blev i varje fall slut på detta upp- och nedstigande.

Ja, det var något om hur det går till vid domstolarna. Sedan är det en annan sak, som är mycket viktig. Det är detta attestväsende, som i någon mån florerar. Vittnet kommer fram och lämnar en attest, författad av — ja, av vem? Det är det man ofta inte vet. Många gånger har vittnet kanske inte så klart för sig vad som står i den där attesten. Detta system har nog tyvärr misbrukats, men jag tror dock, att jag kan våga påstå, att många, många domare numera på det sättet begagna dessa attester, att de lägga dem upp och ner och säga: »Först skola vi talas vid litet grand.» Då får vittnet tala om vad han vet, och sedan kan man jämföra vittnesmålet med attesten, om vittnet skulle ha glömt något. Men det behöver inte försiggå så, att man läser upp attesten, utan steg för steg knagglar man sig igenom den många gånger gräsligt tråkiga attesten, bara för att mannen skall få klart för sig, att han inte skall prata bredvid munnen. Jag tror för min del, att dessa processuella garantier komma att ytterligare framhävas av processberedningen.

Ja, jag skall nu säga några ord om *motionärernas* yrkande — jag skall ta det först och utskottets kläm senare. Jag har redan erinrat om de invändningar jag har att göra mot motionärernas yrkande, framför allt då den, att det inte passar att stoppa in detta nya i strafflagen nu, när man, jag höll

*Om straff för försök att anstifta mened.* (Forts.)

på att säga, vilken dag som helst kan vänta, att vederbörande departement lägger fram det brottstycke av strafflagen, som heter försök till brott. Nu säga motionärerna, att sakens tekniska lösning är mycket lätt. Ja, jag är inte så ung, att jag tror, att det går för sig att så lätt lösa sådana där ting. Det är mycket kinkigare än man tror. Nu anse motionärerna, att det bara är att i 13 kap. strafflagen, som handlar om mened, peta in en paragraf, och där säga, att den, som försöker att förleda en annan till att begå mened, skall, även om mannen står på sig och icke avlägger någon falsk ed. i alla fall straffas för försök till detta förledande. En sådan bestämmelse, fastän naturligtvis inte formulerad med så nonchalanta ord, som jag här använt, skulle man enligt motionärerna försöka peta in i 13 kap. strafflagen. Ja, mina herrar, hur skulle strafflagen komma att se ut efter en sådan operation? Vi behöva bara bläddra några sidor framåt i lagen för att komma till 14 kap. Där talas om ett sådant fullt brott som mord. I detta kapitel skulle man väl då sätta in en likadan bestämmelse, att den, som förgäves försöker förleda någon att begå mord, skall straffas för försök till anstiftan av detta brott. Ännu litet längre fram i strafflagen finna vi det kapitel, som handlar om mordbrand. Där skall man väl också sätta in en liknande paragraf. Sedan ha vi ett kapitel, som handlar om röveri, eller, som det kallas, rån. Där borde väl, om man skall vara konsekvent, införas ett stadgande, att den, som försöker värva folk att vara med om denna snygga hantering skall, fastän han inte lyckas därmed, straffas för försök till anstiftan. Göra vi inte det, utan bara sätta denna, jag vågar kalla det fläck på 13 kapitlet, som motionärerna föreslagit, skulle det allt observeras på olika håll. Det hålles t. ex. kriminalistkongresser världen runt, och jag fruktar, att vårt gamla land skulle tilldra sig en förvånad uppmärksamhet, lindrigt sagt, om man på ett sådant sätt lappade på vår strafflag.

Jag skall tala om att vår gamla strafflag, ehuru i vissa avseenden gammalmodig, är en mycket bra gjord lag. Det var skickligt folk som utarbetade den, och det är system i den, så att det ena hänger ihop med det andra. Därför skall man gå varligt fram, när man vill göra ändringar i den, och inte peta in en sak här och en sak där, så att hela lagen till sist blir som ett lapptäcke. Man måste ha det förtroendet för dem, som leda reformarbetet, att man låter dem själva få föra fram förslagen om partiella reformer — med vilka arbetet nu pågår, jag vågar säga för fullt — så att det hela kommer att hänga ihop. Det behov, som för närvarande är mest trängande, är att få frågan om straffverkställigheten, fängelse o. s. v., ordnad. Låt dem hållas med den saken så länge; de komma snart nog med mera. Här komma inom kort ytterligare förslag inför riksdagen, såvitt jag är riktigt underrättad, som passa in i det gällande systemet. Låt oss nöjas med det men inte gå med på nu ifrågakvarande ändring! Jag tycker, att det är en opraktisk brådska, som motionen ger uttryck för.

Nu har det underliga inträffat, att om jag och de andra reservanterna kunna synas kyliga mot motionärerna, så ha dessa i stället blivit bönhörda över hövan av utskottsmajoriteten. Jag har suttit länge i riksdagen, det veta herrarna, men jag kan inte minnas, att ett utskott någonsin har föreslagit en sådan utvidgning av ett motionsvis framfört förslag, som utskottet här gjort. Jag må säga, att det är ganska underligt. Som herrarna se, kommer utskottet i sin motivering in på 11 kap. 8 § strafflagen. Denna paragraf handlar ju om brott av en helt annan art än det här är fråga om. Där behandlas nämligen fridsbrott. Sedan gammalt har det varit lag här i landet, att den, som övar våld på en annan därför att han fört talan inför rätta eller därför att han vittnat, och som alltså vill hämnas för detta, skall straffas, och en sådan där

*Om straff för försök att anstifta mened.* (Forts.)

drummel har i alla tider straffats. Man får inte heller hota någon med obehag, därför att han vågat vittna; sådant faller också under 11 kap.

Vid förra årets riksdag presenterades emellertid här en vacker sommardag en storartad bukett av lagförslag, som gick under den populära och omtyckta benämningen tredje mans rätt. På något underligt sätt — jag skall inte försöka förklara hur — visnade emellertid den buketten helt plötsligt här i riksdagen. Men det var en enda liten blomma, som klarade sig undan förgängelsen, och det var ett litet tillägg till 11 kap. 8 § strafflagen. Den lilla blomman har spritt en sådan härlig doft, att den till och med, såvitt jag kan läsa i papperen, har på ett underbart sätt influerat på utskottsmajoritetens ställningstagande i detta fall. I anslutning till den där lilla blomman, som jag kallar den, gör man nu i utskottets förslag en sådan utvidgning av motionens begäran om skrivelse, att om det yrkandet skulle bifallas, måste jag verkligen beklaga justitieministern, ifall han nu skulle bry sig om hela skrivelsen.

Vad är det nämligen som begäres här? Jo, man påyrkar straff för försök till förledande till handlingar, som alltså inte komma till utförande men som inte heller i och för sig äro föremål för straffsanktion. Jag skall anföra det enklaste exemplet. Det är alldeles klart, att med utskottets utvidgning av utredningsyrkandet till att avse även frågan om straff för förledande att avgiva falsk utsaga vid förhör inför myndighet, skulle den tilltänkta lagen bli tillämplig även på polisförhören. Jag frågar de ärade herrar, som tillhöra utskottsmajoriteten: vilja ni införa straff för den, som förleder någon att ljuga vid polisförhör? Vilja ni det, måste ni naturligtvis stadga straff även för den, som låter sig förledas, ty man kan väl inte införa straff för anstiftan av handling, som inte är belagd med straff. Jag är verkligen ytterst förvånad över att man vill införa något sådant, som utskottet här föreslår, och jag kan väl inte tro, att denna kammare skall svälja något dylikt. Även de, som inte äro jurister men som kanske varit nog älskvärda att höra på mig en stund, måste rygga tillbaka och säga: »Det här förslaget går för långt!» Utskottet kommer i själva verket här in på processlagstiftningens område. Äro herrarna beredda att taga ställning till den ytterst svåra frågan även om parts sanningsskyldighet? Det äro ni inte i dag. Processlagberedningen håller på med den frågan, och beredningen kommer naturligtvis i sinom tid också till frågan om polisförhören.

Ved menas förresten med offentlig myndighet? Det finns många sådana. Skall den, som försöker att narra en annan att ljuga vid en lantmäteriförrättning också räknas hit? Det är en mycket otrevlig sak att ljuga vid lantmäteriförrättningar, ty därigenom kan alltihop komma på sned. Vilja ni verkligen straffbelägga, inte i främsta rummet den, som verkligen ljuger, utan framför allt den, som försöker narra någon att ljuga, som emellertid sedan inte gör det? Det vilja ni inte, det tror inte jag.

Jag yrkar bestämt avslag på hela framställningen. Det går inte an, jag säger det ännu en gång, att fara fram på det viset.

**Herr Velander:** Herr talman! Den krets av brott, för vilken enligt vår gällande strafflag försöksstraff finnes stadgat, är synnerligen snävt begränsad, snävare sannolikt än i något annat land. Detta förhållande torde populärt kunna uttryckas så, att lagstiftaren för litet tagit sikte på den brottsliga viljan och för mycket på den brottsliga handlingens resultat. Numera är dock den uppfattningen synnerligen allmän, att en förändring härutinnan är påkallad. Jag utgår också ifrån att första lagutskottet är fullständigt enhälligt i den uppfattningen, att försök till brott och därmed även försök till anstiftan

*Om straff för försök att anstifta mened.* (Forts.)

bör göras straffbart i större utsträckning och mera konsekvent än vad för närvarande är förhållandet. Den reflexionen kommer emellertid gärna till uttryck, att en sådan vidgad kriminalisering av brott på försöksstadiet bör genomföras i ett större sammanhang, och man hänvisar därvid i regel till den sedan längre tid tillbaka planerade eller pågående fullständiga omarbetningen av vår strafflag. Jag måste också erkänna, att jag för min del ansett en sådan tankegång i och för sig tilltalande. Visst skulle det vara önskvärt, att alla aktuella frågor och problem på straffrättens område samtidigt och i ett sammanhang kunde bringas till lösning. Det förhåller sig dock så, att förhoppningar i sådan riktning sakna varje som helst utsikt att förverkligas. Utskottets ärade ordförande har här nyss sagt, att arbetet med den fullständiga strafflagsrevisionen sedan någon tid tillbaka legat på hyllan, och i annat sammanhang har han här i kammaren yttrat, att revisionen kan låta vänta på sig i åtskilliga decennier ännu. (Herr *Akerman*: Det har jag aldrig sagt!) Av sådan anledning har man även på straffrättens område nödgats slå in på de partiella reformernas väg. Olika exempel härför föreligga. Principiella skäl kunna sålunda knappast åberopas mot ett upptagande av den av utskottet förordade utredningen.

Reservanterna anföra nu, att enligt deras uppfattning behovet av försöksstraffs införande skulle vara större i fråga om andra brottskategorier än den, varom här är fråga, alltså anstiftan av mened. De ha dock inte, i varje fall icke i detta sammanhang, på något sätt sökt uppvisa riktigheten av denna sin uppfattning. Men även om uppfattningen vore riktig, bleve väl konsekvensen därav endast den, att detta behov snarast bör tillgodoses. Något skäl mot utskottets förslag kan väl icke härledas därur, att så tilläventyrs icke kommer att ske.

Såsom inte alldeles främmande för den faktiska utvecklingen på sådana områden som exempelvis den illegala sprithanteringens och spritsmugglingens, där oftast ett flertal personer, understundom stora ligor, operera, där solidariteten eller samhörigheten mellan de drivande krafterna samt mellanhänderna och konsumenterna ofta är mycket starkt framträdande och där domstolarnas och åklagarnas bemödanden att nå fram till den fulla sanningen mången gång för att icke säga i regel äro dömda att misslyckas, har åtminstone jag en smula svårt att förstå reservanternas ståndpunkt. Det måste väl ändå vara på sin plats, att man så långt möjligt söker inskräpa vikten av att i dylika och andra sammanhang alla hålla sig till sanningen samt risken av obehörig påverkan inför eller vid fullgörandet av sanningsplikten.

I sådana fall, som numera tyvärr icke äro ovanliga, då parter och vittnen i mål av antydd art inför rätta exempelvis förklara, att av dem enligt föreliggande polisförhørsprotokoll avgivna berättelser icke innehålla ett dyft av sanning, att de visserligen inför åklagaren, kriminalpolisen eller statspolisen avgivit berättelserna, men att desamma av den ena eller andra konstruerade anledningen helt uppdiiktats, inför sådana fall, säger jag, räcka inte reservanternas skäl för att man skall ställa sig så att säga med armarna i kors. Och ändock äro säkerligen reservanterna ense med utskottets majoritet därutinnan, att försök till anstiftan av mened eller försök att förmån någon, vem som helst, att avlägga falsk vittnesutsaga skall straffas. Samhällsfarligheten hos anstiftaren blir ju inte mindre därigenom, att den, som är föremål för hans bearbetningar, har den moraliska och psykiska styrka, att han inte låter sig påverkas därav.

Icke är det väl någonting så märkvärdigt, vad utskottet tagit sikte på i detta sammanhang! När det gäller den moderna straffrätten, är det ju ganska vanligt, att det göres gällande, att någon principiell skillnad mellan huvud-

*Om straff för försök att anstifta mened.* (Forts.)

brott och delaktighetsbrott icke föreligger. Den delaktige har gjort, vad han enligt sin egen brottsplan skulle göra för att nå fram till brottets förverkligande. Delaktighetsbrottet och huvudbrottet utgöra sålunda båda endast olika sätt att föröva enahanda brott. Detta var ock den ståndpunkt, som strafflagskommissionen intog i sitt år 1923 avgivna betänkande, och i anslutning till denna ståndpunkt kom också kommissionen fram till exempelvis en sådan bestämmelse som att den, som gjort försök att förmå annan till gärning, som i lag är belagd med straff, skall anses, som om han själv försökt att begå gärningen. Den gamla lagkommittén och lagberedningen föreslogo till och med straffbestämmelser för det fall, att någon förmått annan att åtaga sig brotts utförande utan att dock brottet kommit till ens försök.

Professor Thyrén har ock i något av sina förslag, såvitt jag förstått, tagit sikte på en kriminalisering av anstiftan av mened, vilken väl i stort sett får anses täcka vad lagutskottet här åsyftat.

Utskottets ärade ordförande erinrade i sitt anförande bland annat om det stränga straff, som enligt gällande rätt drabbade menedaren, och han sade i det sammanhanget, att »förledaren» straffades, som om han själv begått brottet. Ja, men en sådan förledare straffas dock icke, om brottet, trots alla hans bemödanden och ansträngningar, icke kommit till utförande. Då emellertid nu detta brott är så svårt — och anstiftarens brottsliga vilja ju kommit till uttryck i de åtgärder, som han vidtagit för att söka förleda till mened, fastän han av andra orsaker, av honom oberoende, inte nått sitt mål — varför skall han då inte straffas för försök till anstiftan?

Ett avgörande hinder för att riksdagen nu skulle biträda den av första lagutskottet föreslagna utredningen ansåg utskottets ordförande ligga i den omständigheten, att, såsom han yttrade, »departementet» när som helst lägger fram ett förslag, som kommer att avse bland annat försöksbrottens kriminalisering. Jag känner ingenting till om att ett sådant förslag är att förvänta. Jag skulle snarast hålla före, att det kan dröja mycket länge, innan något sådant förslag framlägges för riksdagen. Och jag kan i varje fall icke tänka mig, att det förhållandet, att riksdagen nu eventuellt biträder utskottets här föreliggande förslag, skulle menligt inverka på eller fördröja framläggandet av det förslag från justitiedepartementets sida, som utskottets ordförande åsyftade.

Jag vill också erinra därom att ett flertal utländska strafflagar, såvitt jag vet, upptagit en kriminalisering av sådana handlingar, som utskottet i sitt utlåtande avsett. Sålunda upptaga bland andra de övriga skandinaviska ländernas lagstiftningar straffbestämmelser, som på det ena eller andra sättet träffa sådana handlingar eller brott.

Här har sagts något om att motionärerna blivit bönhörda över hövan. Därmed skulle då avses, att enligt utskottets kläm föreslagits, att den ifrågasatta utredningen skulle gälla även falsk utsaga, som avges vid förhör inför myndighet. Såsom framgår av utlåtandet, säger emellertid utskottet endast, att denna fråga *torde böra övervägas*, och jag kan inte finna, att den saken bör utgöra något hinder för bifall till utskottets förslag, såsom blott avseende utredning. Ehuru jag förstår reservanternas tankegång, när de i nyssberörda sammanhang tala om att frågan om sanningsplikt överhuvud vid avgivande av utsaga inför offentlig myndighet ännu icke vunnit sin lösning, tycker jag dock, att det är ganska riskabelt att anförä en sådan synpunkt — det kan ha konsekvenser eller verkningar, som inte äro önskvärda. Jag vill också säga, att vår gällande strafflag, såvitt jag förstått, icke är fullständigt främmande för den uppfattningen, att ett försök till anstiftan eller ett försök att förmå någon till visst handlande kan göras till föremål för straffsanktion,

*Om straff för försök att anstifta mened.* (Forts.)  
även om detta handlande i och för sig inte är straffbart. I det hänseendet ber jag att få hänvisa till exempelvis stadgandet i 10 kap. 14 § tredje stycket strafflagen.

Jag tror, att det föreligger mycket starka skäl att söka komma fram till en positiv lösning av frågan om en lagstiftning på här ifrågavarande område, och anhåller jag därför, herr talman, i anslutning till det anförda, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Häri instämde herr *Öhman*.

Herr **Löfgren**: Herr talman! Jag har inte deltagit i behandlingen av detta ärende inom utskottet och anser mig därför böra tillkännage den ståndpunkt jag intar i frågan. Jag vill genast från början säga, att jag kommer att rösta med reservanterna.

I anslutning till den föregående talarens och även till en del av herr utskottsordförandens yttrande ber även jag att ett ögonblick få stanna vid frågan om förhållandet mellan en allmän strafflagsrevision å ena sidan och en partiell reform å den andra.

Som vi hörde, har man under många år arbetat på en grundlig revision av den strafflag vi ha och som vi alla erkänna vara föråldrad. Strafflagskommissionen avgav, jag tror, redan 1923 sitt betänkande, och därefter sysslade under många år dess ledande kraft, professor Thyrén, med utarbetande av förslag inom de olika kapitlen av strafflagen, bland annat också beträffande mened. Men med dessa förslag har lagstiftningsarbetet som en helhet betraktat stannat. I stället för att få ett sammanhängande helt har man i fall av behov, större eller mindre, på punkt efter punkt lagt fram förslag till partiella ändringar av mera isolerad natur. Detta må vara försvarligt och ibland nödvändigt, för att de mest påtagliga bristerna skola kunna avhjälpas. Det är klart, att det på sådana områden, där nya åsikter trängt igenom, blir nödvändigt att företaga de lagändringar, som påkallas av denna rättsutveckling. Men med allt erkännande åt vad som på den vägen utträttats har det i åtskilliga fall funnits anledning att mana till försiktighet, detta särskilt när det gäller förslag, som innebära ett rubbande av de allmänna grunder, varpå vårt strafflagssystem är uppbyggt. Det kan befaras, att så snart man rör vid principerna, kan man inte göra det på ett område utan att ställa till oreda på de områden, där man inte ingriper.

I det nu föreliggande förslaget kan jag inte annat än se en fara av den beskaffenhet, som jag nyss antytt. Den av lagutskottet tillstyrkta motionen går ut på att få till stånd utredning och förslag om straff för ett blott försök att få någon att begå mened. Utskottet och den föregående talaren, herr *Velander*, tyckas mig ha redan i sin motivering påvisat, att den begärda utredningen har verkställts och givit negativt resultat. Herrarna finna nämligen av utskottets utlåtande, att både Thyrén och strafflagskommissionen varit inne på ämnet och även föreslagit en ändring i den nuvarande strafflagen. Enligt den nu gällande strafflagen bestraffas anstiftan endast där den lyckats och brottet sålunda verkligen blivit av. Detta ansvar ville strafflagskommissionen i viss mån utvidga på det sättet, att den, som gjort försök att förmå någon annan att begå brott, skulle straffas som om han själv försökt utföra brottet. Härav följer, att försök till anstiftan inte heller i en helt ny allmän strafflag ansågs böra bestraffas annat än när försök till själva brottet kunde bestraffas. Ja, jag vet inte riktigt, hur ett försök till mened skulle ta sig ut i verkligheten, och faktum är, att Thyrén också stannat för att icke föreslå straff för försök till mened — han har avvisat tanken såsom opraktisk. Det



*Om straff för försök att anstifta mened.* (Forts.)

har han gjort först och främst i ett lagförslag av år 1928, vilket Thyren såsom justitieminister utarbetade och där intet straff stadgas för försök till mened, och samma ståndpunkt intog han i sin år 1929 framlagda åttonde del, berörande den speciella straffrätten, där han behandlar frågan.

Om sålunda inte strafflagskommissionens förslag känner till det slags brott man här vill kreera, frågar man sig, hur det nu föreslagna stadgandet skulle te sig i den nuvarande strafflagen. Där skulle försök till anstiftan komma att bestraffas men bara i fråga om mened, trots att försök till själva gärningen inte är straffbart. Däremot skulle det inte finnas något straff för försök att anstifta ännu svårare brott, dit man väl bör räkna mord. Det föreslagna stadgandet skulle sålunda te sig som en fullkomligt utbruten och isolerad företeelse inom strafflagen, som inte hade något logiskt sammanhang med andra områden av lagen.

Den ståndpunkt, som man stannat vid, att inte straffa blotta försöket till anstiftan i ett dylikt fall, förefaller också vara mycket resonlig. Det är nämligen så, att ett villkor för att anstiftan överhuvud taget skall vara straffbar, är, att anstiftan bevisligen utgjort en effektiv del av den orsakskedja, som lett fram till brottet. Men hur i all världen skall man kunna bedöma verkan av ett samtal mellan den, som försöker anstifta ett brott, och den, som den förre vill förleda att begå brottet, om brottet sedan aldrig blir utfört eller inte ens ett försök — om sådant är straffbart — till brottet företages. Utskottet anser, att det är särskilt behöfligt att införa straff på försök till anstiftan av mened — ehuru meneden sålunda inte blir av — i älgmål och spritmål. Jag är säker om att det tyvärr sväres falskt ganska friskt både i älgmål och spritmål, men i det fallet blir ju den, som tubbat eller förmått vittnet till brottet eller eljest medverkat till att meneden kommit till stånd, straffad. Däremot vet jag inte, att det just på dessa särskilda områden skulle finnas någon anledning att bestraffa försök till anstiftan, därest antingen något vittnesmål inte blivit av eller karlen, när allt kom omkring, vittnat rätt och således inte låtit sig på något sätt influeras av den person, som vidtalat honom att svära falskt.

En bestämmelse av den föreslagna beskaffenheten synes mig lida av teoretiska brister och sakna sammanhang med strafflagssystemet i övrigt. Dessutom är jag rädd för att den i sin vaghet och obestämbarhet skulle kunna leda till allehanda trakasserier, utpressningar och dylikt. Jag ber därför, herr talman, att få yrka avslag på utskottets förslag.

I detta anförande instämde herr *Larsson, Sam*.

**Herr Wangson, Otto:** Herr talman! Mellan utskottets majoritet och reservanternas förefinns det naturligtvis inte — och det har också framhållits här från utskottets värdade ordförande — någon meningsskiljaktighet därom, att vittnesfunktionen bör understödjas och kringgärdas med alla medel — med alla tjänliga medel, skulle jag kanske vilja tillägga.

Nu kan man visserligen ifrågasätta, om det av utskottsmajoriteten rekommenderade medlet, en kriminalisering av försök att anstifta mened är något tjänligt sådant. För min del betvivlar jag i varje fall dess effektivitet, och jag skall strax söka ge skäl för denna skepticism. Men det är nu egentligen inte härom, som tvisten mellan utskottsmajoriteten och reservanternas rör sig. Denna tvist gäller uteslutande, om det har förebragts tillräckliga skäl för en riksdagsskrivelse med begäran om skyndsamt utredning och förslag rörande just denna strafflagsdetalj. Reservanternas hävda, att några sådana skäl inte presterats och inte heller i övrigt föreligga. De kunna i sådant hänseende

*Om straff för försök att anstifta mened.* (Forts.)  
åberopa sig på utskottets egen redogörelse. Av denna framgår, att hela det viktiga spørsmålet om försöks straffbarhet sedan länge ligger i stöpsleven och att härvid även den nu föreliggande frågan är föremål för uppmärksamhet.

Under sådana förhållanden pläga ju utskotten hänvisa till pågående utredning och vanligen avstyrka motionsvis framförda uppslag. Det hade funnits så mycket större anledning härtill i detta fall, som Kungl. Maj:t så sent som 1932 haft hela det nyssnämnda stora problemkomplexet under övervägande, därvid den nuvarande justitieministern bestämt deklarerade, att »en allmänare kriminalisering av försökshandlingarna borde ifrågasättas allenast i samband med en mera omfattande strafflagsrevision». Då en sådan revision emellertid kunde förväntas dröja, hade justitieministern med framlidne professorn Thyren dryftat, huruvida några partiella reformer på detta område lämpligen kunde eller borde mera omedelbart genomföras. Så befanns också vara fallet; men till denna kategori hänförde man *icke* frågan om försök till anstiftan överhuvud. Denna fråga ansågs uppenbarligen inte vara av den natur eller vikt, att den borde göras till föremål för någon separat lagstiftning.

På vilka skäl skulle nu riksdagen anmäla en avvikande mening rörande ett övervägande lagtekniskt spørsmål utan större praktisk räckvidd? Det är uppenbart, att dessa skäl måste vara mycket starka. Äro de verkligen det? I vart fall knappast de, som anförts av utskottsmajoriteten. Jag upprepar det och understryker: Utskottsmajoriteten är beviskyldig inte bara för riktigheten överhuvud av den förordade reformen — det har egentligen inte ifrågasatts — utan för att behovet av densamma är så trängande, att den bör genomföras omedelbart och separat. För min del kan jag inte finna, att utskottsmajoriteten förmått anföra något sådant skäl. Utskottet pekar visserligen — och det är närmast det, varpå jag här vill fästa uppmärksamheten — på alla de fall av obehörig påverkan å vittnen, som förekomma i mål angående olovlig rusdryckshandtering, angående olaga jakt o. s. v. Detta är, mina herrar, med förlov sagt ganska försåtligt uttryckt, ehuru naturligtvis denna försåtlighet är helt oavsiktlig från utskottets sida. Den, som läser detta uttalande, kan mycket lätt få den uppfattningen, att det här rent av gällde att skaffa samhället ett nytt och effektivt vapen i kampen mot den olovliga rusdryckshandringen, och hade så verkligen varit fallet, skulle åtminstone mitt namn inte återfunnits bakom reservationen. Ty i kampen mot denna samhälleliga kräftskada måste samhället gå skoningslöst fram, och intet vapen får lämnas oprövat. Men en reform sådan som den här ifrågasatta har inte något som helst praktiskt samband med denna kamp.

Redan nu är det ju så — det har sagts av utskottets ärade ordförande och även av herr Löfgren, men jag tror inte, att det kan tillräckligt ofta upprepas — att anstiftaren till mened straffas lika strängt som menedsbrottet självt. Den, som söker tubba någon att vittna falskt inför domstol, i vilka mål som helst, alltså också i spritmålen, löper sålunda redan nu de allvarligaste risker. Endast för det fall att han misslyckas i sina försök att tubba vittnena och dessa alltså inför domstolen tala sanning, går han nu fri från straff. Det är denna inte särskilt gapande lucka, som utskottsmajoriteten vill täppa till.

Men finns här någon, som för ett ögonblick tror, att någon spritsmugglare eller hembrännare, som inte nu låter skrämman sig av det ytterst stränga straffhotet från att tubba vittnen, skulle bli nämnvärt räddare, om man införde en ny bestämmelse i strafflagen av innehåll, att även det misslyckade tubbningsförsöket skulle bli straffbart? Säkerligen inte, ty när man söker tubba någon, räknar man väl i all rimlighets namn med att man skall lyckas. Straffhotet för ett misslyckande skulle överhuvud taget inte ha något utrymme i

*Om straff för försök att anstifta mened.* (Forts.)

vederbörandes medvetande — om inte möjligen så att ytterligare inskräpa vikten av att handla utan vittnen och inte lämna spår efter sig.

Med det sista har jag antytt ett par allvarliga, sakliga invändningar mot själva lagstiftningsprojektet: Man bör akta sig för att lagstifta så, att man inbjuder den skicklige och någorlunda intelligente brottslingen att gå strafffri, men slår hårt till, då man lyckas få tag i en mindre durkdriven och alltså mindre samhällsfarlig syndare. Så är redan nu fallet med menedsdeliktet, och det är illa nog. Alla de historier, som berättas man och man emellan i diskussionerna kring denna fråga och som skulle visa, hur upprörande de nuvarande förhållandena äro, de gå — då man synar dem litet närmare — egentligen bara ut på att det inte har gått att få tag i någon anstiftare på grund av bristande bevisning. Men man skapar inte i de enskilda fallen någon extra bevisning genom ett straffhot av denna art. Det är ju fullkomligt orimligt att tro något sådant.

Oändligt mycket angelägnare än denna lilla lapp på ett gammalt kläde hade varit att få en reform av hela vår bevisningsrätt, så att vi hade kommit ifrån den ordning, som nu gäller och som Strindberg, tror jag det är, någon gång drastiskt men man måste erkänna tämligen träffande karakteriserat med satsen, att två falska vittnen utgöra fullt bevis. En sådan reform är trängande, och kommer väl också i sinom tid, och i det sammanhanget kan det ju bli anledning att diskutera även denna lilla lagtekniska detalj.

Med det nu sagda har jag, herr talman, tagit upp till skärskådande det enda argument, som utskottsmajoriteten förmått anföra för behovet av en omedelbar och separat lagstiftning på detta område, och det skälet har ju visat sig vara tämligen svagt. Jag skulle härefter ha kunnat nöja mig med att, med hänvisning till vad jag sagt och till vad i reservationen anförts, yrka bifall till reservationen, om inte den motion, som här varit föremål för utskottets behandling, vore av en så, låt mig säga, något ovanlig art, att jag några ögonblick måste uppehålla mig även vid densamma. Det är sant, att utskottet i sitt utlåtande dragit en barmhärtighetens slöja över motionens innehåll och i sin motivering »skrivit bort» motionärerna, såsom det heter. Om jag här något skall söka att lyfta på denna slöja, så ber jag kammaren om överseende, att jag nödgas taga tiden ytterligare en stund i anspråk. Men här gäller det, herr talman, att rentvå en ärad ledamot av medkammaren från de skymfligaste och grundlösaste anklagelser, som väl någonsin motionsvägen framförts, och att, som man får hoppas, definitivt sätta stopp för en förtalskampanj, som pågått i årtal och nu av motionärerna dragits in i riksdagsförhandlingarna. Motionen i fråga utmynnar ju i en hemställan, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om förslag till innevarande eller nästa års riksdag om straff för den, som söker förmå vittnen att i vittnesmål avgiva medvetet oriktiga uppgifter, d. v. s. kort och gott söka att anstifta mened. Till mer än tre fjärdedelar upptas motionstrycket i denna fråga av bilagor, som av motionärerna åberopas för att styrka behovet av den begärda lagstiftningen. Det måste alltså i de uti bilagorna relaterade fallen röra sig om de missförhållanden, man vill råda bot på, d. v. s. med nuvarande lagstiftning oåtkomliga men inte dess mindre i hög grad fördömliga försök att anstifta mened. Bilagan a) tilldrager sig därvid det största intresset och presenteras också av motionärerna såsom deras främsta bevis för det brådskande behovet av en reform. Bilagan består av ett protokoll, hållet hos Göteborgs rådhusrätt den 2 augusti 1933. Detta protokoll försäkra motionärerna, »illustrerar på ett utmärkt sätt behovet av en lagstiftning i antydd riktning». I detta protokoll skall man alltså få beviset för att det för närvarande är omöjligt att komma åt försök att tubba till mened, och att sådana försök alltså förekomma. Det

*Om straff för försök att anstifta mened.* (Forts.)  
mål, som protokollet gäller, var ett mål angående skadestånd mellan en fackförening i Göteborg och en ur föreningen utesluten person. Käranden, alltså den uteslutna personen, gjorde därvid såsom grund för skadeståndsyrkandet gällande, att han på grund av uteslutningen icke kunnat erhålla arbete inom sitt yrke. Fackföreningen invände, att det inte varit omöjligt för honom att, trots uteslutningen, erhålla dylikt arbete och åberopade som stöd härför fem intyg av personer, som i intygen förklarade sig ha erhållit arbete i samma bransch utan att tillhöra fackföreningen. Ingen av dessa personer åberopades av fackföreningen såsom vittnen, och då intygen, enligt vad protokollet utvisade, varken beedigades eller vitsordades av motparten, saknade de uppenbarligen varje bevisvärde i målet.

Emellertid ingav käranden vid samma rättegångstillfälle ett par kontraintryg av två av de fem intygsgivarna. I dessa nya intyg bestrides ingalunda, att vad som står i de förra intygen till sitt innehåll är riktigt; men i det ena göres gällande, att hans anställning i yrket skett under omständigheter, som inte berättigade till att därutur draga några allmänna slutsatser. Det är allt, vad som i *saken* anförts i båda dessa intyg, och det är ju ingenting i något avseende märkligt: Den ena parten anför till sitt fredande vissa obestridliga fakta, och motparten söker så plocka sönder dessa fakta genom andra eller genom kompletterande upplysningar till sin favör. Det är ju den normala gången i nästan varenda process.

Vad som emellertid i denna sak blev ett »gefundenes fressen» för den fackföreningsfientliga pressen var en rad i uppseendeväckande form och genomskinligt syfte framställda beskyllningar mot den svarande föreningen och i första handen dess ledande medlem, riksdagsmannen Evert Frankenberg i Göteborg. Beskyllningarna gingo ut på att de båda intygsgivarna skulle ha utsatts för en obehörig påverkan, varigenom intygen avtvingats dem. Utan att närmare pröva de båda intygsgivarnas trovärdighet togs deras ganska ovederhäftiga svammel — detta framgår vid en första ytlig genomläsning — på passligt om hand av ett politiskt organ, som förefaller ha till syfte att furnera högerens tidningar med fackföreningsfientligt propagandamaterial. Organet kallar sig Allmänna valmansförbundets byrå för arbets- och näringsfrihet och har, enligt vad som uppgives, huvudmotionären herr Hassler till sin ledare. I cirkulärartiklar till ett antal högertidningar lagades anrättningen till och serverades sedan under rubriker såsom »Systemet Frankenberg leder och triumferar», och i artikeln talas oförtäckt och med hänvisning till de i motionen intagna domstolsprotokollen om »den högt betrodda fackföreningsledaren och socialdemokratiska riksdagsmannen Frankenbergs försök att först med lock och sedan med hot om fackliga hämndeaktioner förmå vittnen att inför domstol i ett fackföreningsmål vittna mot deras samvetes bud.» Herr Frankenberg nödgades gentemot denna smutsiga presskampanj reagera med ett tryckfrihetsåtal; han drog visserligen, som inte så sällan sker, en nit på det rättvisans lotteri, som vår tryckfrihetsprocess som bekant utgör. Men han lyckades i stället, vilket ju var huvudsaken, få slut på förtalskampanjen i tidningen, och att domstolen, som på grund av juryutslaget måste frikänna tidningen, fann saken mörk och tvivelaktig, därom vittnar dess beslut att kvitta rättegångskostnaderna mellan parterna.

Nu har alltså herr Hassler som ledande kraft för denna byrå, som jag nyss omnämnde, och som tillskyndare av denna kampanj funnit det tillståndigt att flytta in kampanjen i riksdagen under täckmanteln av en motion, som vräker ut hela förtalsmaterialet i riksdagstrycket. Jag överlåter åt kammarens ledamöter att var för sig karakterisera detta handlingssätt. Men jag vet också att en och annan lätteligen kan säga som så: Är det då bara förtal? Ligger det

*Om straff för försök att anstifta mened. (Forts.)*

ändå inte något i de gjorda beskyllningarna, som ju beedigats inför domstolen av åtminstone den ene intygsgivaren? Det ligger nära till hands att göra den reflexionen; och det är ju den psykologiska grund, varpå allt förtal vilar: Kasta bara smuts, alltid fastnar något.

Jag måste därför, herr talman, visa upp ytterligare några fakta här i saken, som skola klarlägga förhållandet och som jag tror fullständigt rentvå herr Frankenberg från de beskyllningar, för vilka han blivit utsatt. Jag har redan påvisat, att beskyllningen mot herr Frankenberg för att ha försökt tubba till mened är osann redan därför, att dels de av fackföreningen ingivna intygen till sitt innehåll äro riktiga och dels intygsgivarna aldrig av föreningen åberopats som vittnen. Om en på detta sätt beskaffad, omöjlig beskyllning beedigas aldrig så mycket, så kan den ju inte bli sannare för det. Den är logiskt fullständigt omöjlig. På sin höjd kan man säga, att den framställts i god tro av en person, som inte förstått den juridiska innebörden av vad han säger. Denna ursäkt om god tro har däremot icke motionären, som är juris professor och alltså borde förstå bättre. Men dessutom vill det sig icke bättre, än att herr Hasslers huvudvittne vid närmare påseende visat sig vara jävigt. Han var nämligen i precis samma fördömelse som kåranden i detta mål och väntade också mycket riktigt bara på utslaget däri för att själv mot samma fackförening och på enahanda grunder anhängiggöra rättegång om skadestånd för utslutning. Dom i denna rättegång avkunnades av Göteborgs rådhusrätt den 21 februari 1934. Han var sålunda uppenbart i läge att kunna vänta nytta eller skada av sakens utgång, och hans vittnesmål är ju vid sådant förhållande fullkomligt värdelöst.

Föga större tur har herr Hassler med sin andra intygsgivare. Denne synes visserligen vara ojävig men har aldrig beedigat några av sina i intygen avgivna uppgifter. Däremot har jag här i min hand en av honom själv fullt frivilligt lämnad version om det verkliga händelseförloppet i denna sak, där han berättar dels hur den där »tubningen» i själva verket såg ut, för vilken han skulle ha blivit utsatt, och dels hur det av herr Hassler som bevismaterial åberopade intyget tillkommit. Av denna hans egen berättelse framgår, att det var kåranden i den omnämnda rättegången och det andra huvudvittnet, som sedan öppnade rättegång mot fackföreningen, som med en skriven vittnesattest varit hos honom och pressat honom att skriva under, vad han sedan inte ville stå för. Han förklarar vidare, att vid ett samtal, där den påstådda tubningen skulle ha ägt rum, hade det från fackföreningshåll icke sagts något annat till honom, än att »detta är en allvarlig sak», och »här gäller det att få fram sanningen», då nämligen motstridiga uppgifter hade lämnats inför domstolen. Det förhållandet, att från fackföreningshåll säges ifrån till en person, att det är en allvarlig sak och att det gäller att få fram sanningen, har alltså herr Hassler panna att åberopa som bevis för att här förelegat ett försök att anstifta mened.

Jag har härmed, herr talman, ingående belyst det bevismaterial, som motionärerna åberopat till stöd för sitt yrkande; ifall någon tycker, att jag kanske använt starka ord för att karakterisera innebörden i denna riksdagsmotion av herr Arvid Lindmans efterträdare på Stockholmsbänken i medkammaren, må man ställa dem mot bakgrunden av den oerhörda beskyllning, för vilken en ärad ledamot av samma kammare i motionen utsattes på ett dess bättre tämligen enastående sätt.

Det är kanske överflödigt att till det anförda lägga, att även det övriga bevismaterialet i motionen, ett par tidningsartiklar ur Nya Dagligt Allehanda och Svenska Dagbladet, är av samma i vart fall intellektuella kvalitet: de handla nämligen om saker och ting, som inte ens i någon mån ha med motio-

*Om straff för försök att anstifta mened.* (Forts.)

nens syfte att skaffa, nämligen om en påstådd inre konflikt mellan solidaritetskänsla och vittnesplikt hos medlemmar av en fackförening i mål mot samma förening inför domstol. Inte ens i de omtalade artiklarna, som ju inte precis genomandas av någon mer anspråksfull objektivitet, ens antydes, att här kanske skulle ha förekommit något försök från något håll att anstifta mened. Här har inte något försök till sådan anstiftan ägt rum. Inom parentes är det enda i artiklarna, som ger vid handen, att oriktiga uppgifter överhuvud skulle ha lämnats, ett fullkomligt obestyrkt påstående av arbetsgivarpartens advokat. Men det räcker tydligen för motionärens syfte!

Jag skulle vilja fråga dem, som på grundval av detta bevismaterial varit med om att tillstyrka motionen och till och med gått längre än motionären, huruvida de ha några förhoppningar om att kunna åtkomma även sådana fall av inre konflikter inom en människa. Vem är det som där är anstiftare? Det finns inte någon utomstående person, utan det är tydligen vederbörandes samvete. Det skulle alltså enligt motionären vara samvetet, som skulle straffas för något slags misslyckad anstiftan av mened om det anförda exemplet skall ha något bevisvärde. Ja, går man på grundval av det bevismaterial, som motionären stöder sig på, att granska saken, skall man finna, att skälen för en lagstiftning på detta område och i varje fall skälen för det trängande behovet av en sådan lagstiftning på detta område äro synnerligen dåliga och svaga.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

**Herr Lindhagen:** Herr talman! Det måste väcka — det har åtminstone hos mig väckt ett ganska stort uppseende att vi nu börja genomföra partiella reformer i strafflagen efter partilinjer. Jag har aldrig förut sett ett betänkande, där partilinjerna äro klart upplagda i en sådan fråga, som borde höra hemma hos det partilösa riksdagsarbetet, som vi ha så stort behov av i alla fall.

Här är det fråga om en av den nya strafflagsreformens främsta problem, nämligen att utvidga straffen för försök till brott. Det är professor Thyrén, som har framfört den principen, men jag har alltid varit emot densamma. Våra förfäder ville inte straffa människorna i onödan, när det inte blev något brott, och de ville inte belasta domstolarna med en mängd trakasserier, svårigheter och bråk, som sådana rättegångar skulle kunna föranleda och som skulle vidare öka den av justitieministern så mycket avskydda ökningen av domstolarnas arbetsbörda.

Den första frågan är i varje fall nu den: är det riktigt och äro vi på det klara med att vi redan nu skola taga itu med att i ett partiellt fall utan avvaktan å en pågående utredning om ämnet i hela dess vidd införa ansvar för försök till nu förevarande brott? Det kan väl kammaren inte vara beredd till. Herr Velander må hålla hur många historiska föredrag som helst om det föregående, men herrarna ha ändå inte någon uppfattning om den saken, utan ni bara se efter var ert parti står. Är det ett sätt att stifta ny strafflag i ett fristående fall?

Vad det nu föreliggande speciella förslaget angår, har jag också fäst mig vid att motionären, som är mycket inne i de partipolitiska organisationerna och kampen dem emellan, talar om att det förekommit varnande exempel såväl från arbetsgivare som från fackföreningar — men antagligen mest från de senare. Från arbetsgivarna ger han icke något exempel men han har i alla fall för den formella anständighetens skull, såvitt jag kan finna, även nämnt arbetsgivarna. Däremot har han anført två exempel från fackföreningar, varav det ena, såsom nyss också sades, i viss mån också gäller en arbetsgivare. Är detta verkligen en grundval för riksdagen att nu gå på den partipolitiska

*Om straff för försök att anstifta mened. (Forts.)*

vägen och för det första införa ett erkännande av denna stora nya princip, som är mycket omtvistad, och för det andra just välja ett sådant fall som detta för en ny lagstiftning?

Det är strafflöst att tubba riksdagen till att begå en sådan kriminalitet. Men skall man gå in på alla möjliga sådana saker, kunde man väl också säga, att ett försök från jurister att tubba riksdagen till så oöverlagda beslut också är ett försök till förbrytelse mot de gudomliga lagarna, som säga, att man skall döma oväldigt och se till, att lagarna inte utformas efter partilinjer i civila, kriminella och processuella lagverk.

Jag ber således, herr talman, att få förena mig med dem, som yrkat bifall till reservationen.

**Herr Velander:** Herr talman! Endast ett par repliker. I mitt tidigare anförande yttrade jag, att lagutskottets ärade ordförande i något sammanhang uttalat, att man kunde få vänta i decennier ännu på den nya strafflagsreformen. Den ärade ordföranden genmälde härtill högljutt — åtminstone så högt att jag hörde det ifrån talarstolen — att det hade han aldrig sagt. Detta nödgade mig att undersöka, varifrån jag hämtat hans av mig åberopade uttalande eller om jag möjligen gjort mig skyldig till ett misstag. Det har i alla fall visat sig, att, såvida riksdagens protokoll tala sanning, gjorde också jag det, då jag åberopade herr ordföranden.

Det är visserligen ett par år sedan detta uttalande fälldes. Det skedde vid behandlingen av en motion, som tog sikte på att viss bestämmelse skulle utmönstras ur strafflagen, och herr Åkermans uttalande — jag nödgas återge det, eftersom hans ord nyss innefattade en beskyllning att jag icke skulle ha talat sanning — var av följande lydelse: »I det nu föreliggande ärendet har högern själv erkänt, att den gällande rätten är ålderdomlig och bristfällig och behöver ändras, men nu vill man inte vara med om att skriva om saken till regeringen utan faller tillbaka på den gamla frågan om en strafflagsreform, som varit under utredning sedan 1909 eller 1912 — när det nu var den började — och man hoppas att i sinom tid frågan skall komma upp där. Jag tycker verkligen man har anledning uttala sin förvåning över en dylik inställning. När tro herrarna, att den stora strafflagsreformen ligger på kammarens bord? *Det kan dröja decennier*, och under tiden vill man då bibehålla de orimliga stadganden», d. v. s. den bestämmelse, som enligt motionen borde ur strafflagen utgå.

Sedan skulle jag till herr Wangson vilja säga ett par saker. Jag har egentligen inte förstått, varför han här i kammaren skulle så ingående ventilera det frankenbergska målet. Om jag icke misstager mig, ligger det målet — eller har legat — i högsta domstolen, och vi ha väl inte någon anledning att här på ena eller andra sättet taga ställning till det, i synnerhet som ju herr Frankenberg är ledamot av andra kammaren och sålunda i tillfälle att direkt inlåta sig i samtal med motionären, herr Hassler, på den punkten, utan att herr Wangson behöver framkomma med uttalanden och anklagelser i alla möjliga hänseenden här i kammaren.

Herr Wangson nämnde i det sammanhanget också något om den fackförningsfientliga pressen. Ifall däri låg någon antydning att det parti, jag tillhör, organiserar eller stöder någon presskampanj, som har en mot fackförningsrörelsen fientlig inställning, vill jag bestrida, att det uttalandet äger fog.

Herr Wangson hade även älskvärdheten att, sedan han haft en del uttalanden, riktade emot herr Hassler, konstatera, i vilket syfte vet jag inte, att herr Hassler var amiral Lindmans efterträdare på Stockholmsbänken. Det kan ju

*Om straff för försök att anstifta mened.* (Forts.)

hända, att herr Wangson själv avsåg, att det skulle vara ett objektivt och korrekt konstaterande, men jag hade mycket svårt att på grund av sammanhanget tillägna mig den uppfattningen.

Herr Lindhagen sade något om att här gjordes försök att *tubba riksdagen till att begå en kriminalitet*. Jag skall inte taga upp det yttrandet vidare än att jag skall säga, att det ju här är fråga om en förutsättningslös utredning och att den utredningen tar sikte på kriminalisering av ett brott eller ett handlande, som förmodligen alla här i kammaren, åtminstone alla ledamöter av första lagutskottet, sålunda även reservanterna, anse bör bli föremål för straffbeläggande. Sedan är det en annan fråga, på vilket sätt detta skall ske, och därom kan man ju givetvis tvista.

Herr Löfgren framhöll i sitt uttalande — och därvid spred sig ett leende över hans även eljest mycket jovialiska anlete — att han inte riktigt förstod, hur man skulle tänka sig ett försök till mened begås. Ja, det är nog inte någon av dem, som deltagit i denna debatt, som inte är fullkomligt på det klara med hur den saken ligger till, och professor Thyren, som här i dag tidigare återopats från min sida, menade också, att det inte gärna kunde äga tillräckligt praktisk betydelse att kriminalisera försök till mened. Därför stannade han för en bestämmelse om straff för den som gjort försök att förmå annan till mened, vilket väl sammanfaller med utskottets tankegång.

Herr Löfgren gick vidare ut ifrån, att när utskottet, enligt vad han förmodligen menade, fullständigt och objektivt lämnat redogörelse för en del strävanden och uppslag på straffrättens område, denna redogörelse närmast givit till resultat, att några framkomliga vägar icke förelågo för lösning av föreliggande spörsmål. För min del tycker jag, att det ligger annorlunda till. Dessa olika förslag, som i skilda sammanhang, understundom såsom partiella reformer, varit ifrågasatta, visa, att man har olika vägar att gå för att komma fram till ett resultat, och den blivande utredningen skulle väl klarlägga, vilken av dessa vägar som vore den ändamålsenligaste och lämpligaste att följa.

Lagutskottet har inte i sitt utlåtande på något sätt tagit ställning till var en bestämmelse i den riktning, utskottet tagit sikte på, skall finna sin plats. Motionärerna ha nog ansett den saken vara mycket enkel, men utskottet har inte delat den mening, och det framgår också av vad utskottet anför. Herr Löfgren behöver således inte gå ut ifrån att utskottet tagit för lätt på den saken.

Herr Löfgren hyste också betänkligheter emot att det kunde vara någon så stor mening med den här ifrågasatta lagstiftningen, då man hade att räkna med bevisvärigheter, när det gällde att fastslå, huruvida för visst fall försök till anstiftan verkligen förelåg eller icke. Därmed komma vi ju dock alldeles på sidan av den sak, det här gäller, såvitt jag förstår. Vi skola väl inte här klara upp de svårigheter, som domstolarna kunna få att bemästra när en eventuell lagstiftning föreligger.

Herr Åkerman erhöll nu ordet för kort genmäle och yttrade: Blott en kort replik till herr Velander. Jag råkade impulsivt avbryta honom i hans förra anförande och ropade: »Det har jag aldrig sagt!» Jag trodde då naturligtvis, att han talade om vad som hänt i dag, och jag kunde inte minnas, att jag i dag hade sagt något om långvarigheten av den stora strafflagsreformen. Vad jag talat om i dag var nödvändigheten av att under den tid, då vi ha partiella reformer å bane, laga så, att vi inte föregripa en sådan kommande reform eller söka stöpa om det gällande strafflagssystemet. Men om det roar herr Velander att höra en gång till vad jag sagt vid ett annat tillfälle — jag minns



*Om straff för försök att anstifta mened.* (Forts.)

inte för hur många år sedan, men herr Velander hade ju plockat fram några böcker, som han citerade ur — skall jag tala om att jag många gånger har sagt att så tråkigt som det nu styrts till med strafflagsreformen, är det mycket möjligt, att det kan dröja decennier, innan den stora reformen blir fullt genomförd. Det är mycket sorgligt, men eftersom det intresserar herr Velander, skall jag säga, att jag tror, att det kommer att dröja ganska länge med den stora strafflagsreformen, och därför måste de partiella reformerna nu pågå, men med system och med förstånd.

**Herr Reuterskiöld:** Beträffande den i ärendet väckta motionen, som av första lagutskottet tagits till utgångspunkt för ett annat förslag än motionärens, ber jag att få till alla delar instämma i vad tidigare anförts av herr Löfgren på Stockholmsbänken, och det tjänar ingenting till att upprepa vad som redan är sagt. I den punkten förenar jag mig alltså gärna med reservationerna, men det är också en annan punkt, som jag velat rikta uppmärksamheten på.

Det är att första lagutskottet, något som kritiskt beröres även i reservationen, har gått utöver sin befogenhet till initiativ, då det utvidgat motionen genom att sätta i sin kläm »avgiva falskt vittnesmål eller falsk utsaga vid förhör inför myndighet», alltså även administrativ myndighet. För att en initiativrätt skall tillkomma lagutskott, fordras det ett *nödvändigt* samband mellan det, som föreslås, och det motionen innehåller. Ett sådant nödvändigt sammanhang föreligger icke här, och även i reservationen är, särskilt genom de sista orden, kärnpunkten i detta sammanhang på samma sätt understruken.

Jag vill i sak lägga därtill, att om man skall utvidga förslaget till utsaga inför administrativ myndighet, kommer man in på ganska betänkliga vägar. Låt oss tänka på folkräkningshistorien, där Kungl. Maj:t, efter min mening i strid med 16 § regeringsformen och utan laga rätt, har föreskrivit skyldighet att svara på frågor och belagt en vägran med straff. Skall då dessutom denna i och för sig icke tillbörliga åtgärd sedermera skärpas genom att en sådan här bestämmelse införes i lagen, varigenom den nu obefintliga sanningsplikten vid förhör inför administrativ myndighet skulle på en omväg införas? Skola överhuvud taget i administrativ väg kunna införas straffbestämmelser och skyldighet till uppgifters lämnande i olika fall, som *inte kan införas annat än genom lag*, med stöd av en sådan här särskild bestämmelse? Det kan jag inte för min del vara med om. Jag är övertygad om, att kammaren inte kan överblicka konsekvenserna av ett bifall till vad första lagutskottet här föreslår. Jag är inte säker på att första lagutskottet självt överblickat konsekvenserna, men jag är viss om att kammaren inte kan göra det, och att i så tveklaktiga fall handla förefaller mig vara ganska olämpligt. Då är det bättre att biträda reservationen och låta de utredningar som pågå fortgå. Skulle det framdeles visa sig, att det föreligger något starkare behov, kan man ju återvända till saken. I det sammanhang, vari motionen nu framkommit och lagutskottets yrkande framställts, måste jag alldeles bestämt ansluta mig till reservationen.

Jag vill till sist tillägga, herr talman, att då man säger, att det bara är fråga om en skrivelse, kan detta ha en viss betydelse, så länge vår nu sittande nådiga regering finnes, vilken ju inte bryr sig om riksdagens skrivelser, om den inte vill, men vem svarar för att det inte blir en regering, där en annan parlamentarisk grundsats göres gällande, och hur går det då? Då kan det hända, att vad vi än skriva om och föreslå i förlitande på att Kungl. Maj:t

*Om straff för försök att anstifta mened.* (Forts.)  
skall ha bättre förstånd än vi, blir rubb och stubb föremål för utredning på grund av den parlamentariska situationen.

Herr talman, jag yrkar bifall till reservationen.

**Herr Öhman:** Herr talman! Jag har ej någon särskild anledning att i första hand försvara första lagutskottets hemställan mot de anmärkningar, som framställts av herr Reuterskiöld, eftersom jag numera ej tillhör detta utskott, utan jag begärde ordet närmast för att få tillfälle att komplettera en uppgift av herr Löfgren på en ganska viktig punkt, ehuru jag därvidlag åtminstone delvis blivit förekommen av herr Velander.

Herr Löfgren framhöll, att under det arbete på en strafflagsreform, som utförts av professor Thyren, ej framlagts något förslag om straffbeläggning av försök till mened. Detta är riktigt, men här är det ej heller fråga om försök till mened. Men vad herr Löfgren ej omnämnde, det är, att professor Thyren i ett förberedande strafflagsutkast av honom framlagt år 1929, förordade kriminalisering just av en sådan gärning som den det nu är fråga om, nämligen försök till anstiftan av mened. Han föreslog nämligen fängelsestraff för den, som gjorde försök att förmå annan till falsk edlig förklaring, och han säger om den saken i sina motiv: »Att en dylik gärning bör straffas, lider väl inte tvivel.» Till stöd för utskottets förslag skulle jag vidare vilja erinra, att i strafflagskommissionens förslag av 1923 till strafflag, allmänna delen, förekommer, i fråga om straffbeläggning av försök att förmå annan till brottslig gärning, ett uttalande av innehåll, bland annat, att det från samhällsskyddets synpunkt måste framstå som en orimlighet, att en person skulle kunna med användande av alla möjliga förförelsemedel försöka förmå en annan att begå brott och dock bli straffri, om denne ej läte förleda sig.

Vad som huvudsakligen invänts mot utskottsbetänkandet, är att det skulle vara olämpligt att bryta ut en detaljfråga på strafflagstiftningens område och göra den till föremål för separat behandling. Häremot skulle jag vilja erinra, att herr justitieministern redan gått i författning om en utredning angående partiella reformer på detta område. Vi ha år 1934 fått en lagstiftning genomförd angående utpressning och försök därtill, och justitieministern framhåller i ett uttalande till statsrådsprotokollet, att man för att bereda kriminaliseringen av utpressning nödig effektivitet borde utsträcka den även till försök till dylikt brott. Vidare förordar han, att i ytterligare vissa speciella fall försök till brott göres till föremål för separat lagstiftning samt omnämner härvid försök till bedrägeri och försök till vissa svårare fall av tjuvnad och misshandel. Vad det i förevarande ärende är fråga om, är just en sådan utbrytning till separat lagstiftning av en detaljfråga.

Reservanterna mena nu, att det finns andra frågor på försöksområdet, som förr tränga till sin lösning. Häremot vill jag dock framhålla, att det verkligen ej går an att söka bagatellisera den föreliggande frågan. Om man betänker, vilken oerhörd betydelse som vittnesbeviset har för rättssäkerheten och rättskipningen, så måste det stå klart, att staten måste göra vad som göras kan för att förebygga, att vittnen utsätts för obehöriga påtryckningar att i sina vittnesmål lämna medvetet oriktiga uppgifter.

Herr talman, jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

I herr Öhmans yttrande instämde herr *Sandström*.

**Herr Wangson, Otto:** Ja, herr talman, jag skall bara ge en kort replik till herr Velander. Det föreföll som om han ville admonera mig för att jag dragit in ting, som han tyckte inte hörde till saken i diskussionen i denna kammare.

*Om straff för försök att anstifta mened.* (Forts.)

Han sade något om att jag dragit in »det Frankenbergska målet» i debatten. Emellertid, mina herrar, är det inte jag, som dragit in den saken i riksdagsförhandlingarna, utan det är motionärerna, som på tio sidor och däröver lagt fram en rad äreröriga och osannfärdiga beskyllningar mot en riksdagskamrat. Vi må dock inte glömma, att det material som här är framlagt inkluderar beskyllningar mot en ledamot av medkammaren för att ha försökt att anstifta mened, och den saken tycker jag att man från det håll, som herr Velander representerar, borde ha beklagat i stället för att bara söka komma ifrån vid diskussionen här i dag.

Jag vill också framhålla, att man inte kan bortse ifrån hur en fråga som denna kommer upp och i vilket sammanhang den kommer upp, när man går att fatta beslut, och därför har jag ansett det både lämpligt och nödvändigt att rentvå herr Frankenberg från beskyllningarna och att närmare belysa vederhäftigheten av det bevismaterial som förebragts. För övrigt vill jag bara säga det, att något »Frankenbergskt mål», som herr Velander talade om, förefinnes inte och ligger alltså ännu mindre i högsta domstolen, utan målet är ett mål mellan en herr Rosenberg, käreande, och en fackförening i Göteborg, svarande. Herr Frankenberg har dragits in i det målet, trots att han står fullkomligt utanför det, uteslutande för att lämna tillfälle för den utslutna personen det gäller att framslunga ärekränkande beskyllningar mot honom. Mellanvarandet mellan Frankenberg och personen i fråga har följaktligen aldrig varit föremål för någon rättslig prövning vilket man synes förbise.

**Herr Velander:** Till den siste ärade talaren vill jag säga, att jag icke har någon anledning att här diskutera, om det ifrågavarande målet bör kallas det Frankenbergska eller någonting annat. Det är väl i alla fall så, att någon tvekan icke råder om från vilket mål det stoff är hämtat, som herr Wangson anser sig böra här så ingående kommentera. För övrigt vill jag säga, att varken utskottet i sitt utlåtande eller reservanterna i sin reservation med ett enda ord berört detta mål, och då menar jag, att ur rent saklig synpunkt ha varken de som företråda utskottet eller de som företråda reservanterna minsta anledning att tala om detta mål, som väl ingen av oss trängt djupare in uti.

Det var emellertid inte för att yttra detta, jag begärde ordet. Det var ett uttalande av professor Reuterskiöld. Det kan ju inte falla mig in att söka diskutera med honom vad som kan vara grundlagsenligt eller inte. Det är i varje fall känt, att professor Reuterskiöld företräder en mycket restriktiv uppfattning, när det gäller att bedöma, vilket initiativ som tillkommer riksdagens utskott, under det att andra statsrättslärdade företråda andra uppfattningar. Jag kan härvid särskilt åberopa en känd professor vid Stockholms högskola, som i denna fråga uttalat, att ett riksdagsutskott säkerligen inte har att inskränka sig till att säga ja eller nej till en proposition eller motion, utan att det, när fråga är om en motion, har rätt och behörighet att väcka eller framkomma med varje förslag, vars sammanhang med motionen täckes av uttryckssättet *i anledning av*. Jag tror inte att första lagutskottet här i sitt utlåtande gått utöver denna sin befogenhet eller eljest på något sätt frånträtt den praxis, som hittills varit rådande med avseende å utskottens initiativrätt.

**Herr Henriksson:** Herr talman! Det är ett verkligt nöje för mig att höra skickliga jurister draga upp sina synpunkter från var sitt håll i en och samma fråga, även om deras ordförråd är så stort, att jag omöjligt kan samla ihop det och klara upp detaljerna. Jag skall därför inte försöka gå in på att påstå, att den ena eller andra här har rätt. Det har ibland varit svårt för högsta domstolen att göra, och därför skulle det vara orimligt, om jag gjorde ett så-

*Om straff för försök att anstifta mened.* (Forts.)

dant försök. Jag skall bara med några korta ord förklara, varför jag ställt mig på utskottets sida. Det har skett, inte som utskottets herr ordförande sade, med hot eller rosor, utan det har skett av egen fri vilja. Jag har gjort det därför att det, som alla kammarens ledamöter veta, ju händer årligen, ja ibland många gånger om året, att personer bli förledda till att begå, vad det här är tal om, nämligen menedsbrott. Det gäller kanske en mindre omtänksam man, och han har blivit fast för någon, som varit skicklig att driva den satsen, att det inte är så farligt, och som sagt honom, att det kan han gott göra, och belöningen är det ju ingen som känner. När sådant ofta återkommer, få vi väl alla vara överens om att det är ganska beklämmande, att sådant skall kunna hända och den som varit skulden till det inte kan få det minsta straff, ty även om den andre erkänner, att så är förhållandet, kan man väl inte komma någon väg mot den förstes nekande. Här har det sett ut precis som om folk skulle kunna bli hängda bara för att utskottet föreslagit, att vi skulle låta Kungl. Maj:t och Kungl. Maj:ts skickligaste jurister se på detta. Från min synpunkt har jag gått den vägen, för att de allra skickligaste juristerna i Sveriges rike kanske skola kunna finna en lösning på frågan. Kunna de göra det, då menar jag, att det skett till en god sak och i gott syfte och inte skadar någon människa.

Jag har bara med dessa ord velat angiva varför jag har gått med på att skicka saken till Kungl. Maj:t, för att man möjligen skall på något sätt kunna klara den till nytta och gagn och trevnad för dem som nu råka så illa ut. Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

**Herr Åkerman:** Herr talman, mina herrar! Vad var det jag sade, när vi började debatten här? Jag sade, att när vi hållit på en stund, skulle vi få höra någon stiga upp och säga, att det finns fullt av folk, som förleda andra att begå mened, och det skola de väl inte få göra ostraffat! Men, Herre Gud, det är ju inte det, det är fråga om, utan det gäller det fallet, att ingen mened blivit begången utan mannen står på sig och inte svär falskt. Det är redan straff på att anstifta mened, herr Henriksson. Det är nog flera som äro i samma villfarelse som herr Henriksson. Men märk väl, de som tubba folk att begå mened, bli redan nu straffade lika hårt som om de själva svurit falskt.

Till herr Öhman ber jag att få ställa en fråga. Erinrar herr Öhman sig, att jag under mitt anförande nämnde att om detta förfarande, d. v. s. försök till anstiftan av mened, skall kriminaliseras, finns det två vägar att gå? Den ena är att stoppa in bestämmelsen i strafflagens allmänna del, men det går inte på grund av att försök till själva menedsbrottet inte kan straffas. Brottet är nämligen så beskaffat, att man kan inte gärna förstå, hur ett försök till mened skulle gå till. Thyrén säger också i sina kommentarer, att han inte vet, hur det skulle gå till — det skulle då vara att det kom en propp i halsen på vittnet, när han skulle tala, men det mena ni väl inte? Det är alltså orimligt att kriminalisera försöket till själva meneden. Då den vägen är stängd, måste man alltså beträda den väg, motionärerna anvisat, att i 13 kap., som handlar om mened, stoppa in en paragraf, som kriminaliserar försök till anstiftande, och det kan ju kanske tekniskt gå för sig. Men utvägen lider av ett fel. — Nu vänder jag mig till herr Öhman som gammal domare och även intresserad av strafflagstiftning: Skulle ni verkligen tycka att det vore trevligt, om vår svenska strafflag om något år, sedan man fått tid på sig att verkställa denna ändring, företedde den anomalien, att i 13 kap., som handlar om mened, det skulle stadgas straff för misslyckat försök till anstiftan, men i 14 kap., som handlar om mord, skulle fortfarande inte stå någonting om det, utan det skulle fortfarande vara tillåtet att söka förleda någon att begå mord, bara förledandet

*Om straff för försök att anstifta mened.* (Forts.)

inte lyckades? Likaså i 19 kap., som handlar om mordbrand och explosiv förödelse. Skola förledare också där få prata på, hur de vilja sedan man täppt till munnen på dem som försöka förleda till mened? Tycker ni det vore trevligt? Det tycker inte jag.

För resten skulle jag som praktisk domare vilja se — d. v. s. jag hoppas att jag slipper se det, ty jag hoppas vi inte få en sådan här lag — men jag skulle vilja se, om man kunde få tag i någon, som så där i skumrasket gjort ett misslyckat försök att övertala någon att svära falskt men träffat på en duktig karl, som sagt: nej, det gör jag inte. Ånej, det ligger nog helt annorlunda till. Om mened begås, kan man hoppas få fast den där fula fisken, som anstiftat meneden, ty då kommer saken fram vid menedarens bekännelse, men om vittnet icke givit vika utan talat sanning, tro ni, att han stiger fram och säger: »Den och den har försökt tubba mig att begå mened, men det gjorde jag inte» — för att folk ska säga: »Det var var en duktig karl?» Det tror inte jag. Sällan tigger man stryk.

Herr **Lindhagen**: Herr Velander hade inte satt sig in i eller tagit någon befattning med det frankenbergska målet, som dock ligger till grund för motionen. Detta är väl en brist i Velanders prövning inom utskottet.

Herr **Henriksson** har sagt, att han förstår ingenting av denna sak, men tycker att Kungl. Maj:t därför bör få titta på den. Det är ju också en ståndpunkt och uppriktigt. Men om nu Kungl. Maj:t tittar på detta, så skickar Kungl. Maj:t det till sin strafflagskommission, och det förstå alla jurister, att den kommer att avstyrka, att man tar upp den här frågan om straff för ett försök till brott annat än i sitt sammanhang. Det lönar sig inte, att Kungl. Maj:t får titta på det — det gör Kungl. Maj:t redan för resten. De sakkunniga komma att avstyrka förslaget, och när man vet, att det förhåller sig på det sättet, är ju detta en ytterligare anledning att inte avlåta en skrivelse.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjorde herr talmannen jämlikt de yrkanden, som därunder framkommit, propositioner, först på bifall till vad utskottet i det nu föredragna utlåtandet hemställt samt vidare på bifall till den vid utlåtandet avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr **Åkerman** begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter givna varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad första lagutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 18, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles den vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo upplästes, verkställdes omröstningen på det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser; och befanns därvid, att flertalet röstade för nej-propositionen.

Herr statsrådet *Schlyter* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

- nr 144, angående ersättning till vissa vid tågolycka skadade personer;
  - nr 146, med förslag till lag om ändrad lydelse av 26 kap. 15 §, 27 kap. 11 och 15 §§ samt 30 kap. 45 § rättegångsbalken, m. m.;
  - nr 152, angående återbetalning av stödlån genom förbättringsarbete;
  - nr 153, angående ytterligare statsunderstöd till torrlägningsföretaget Åtrans reglering i Skaraborgs och Älvsborgs län;
  - nr 154, angående ytterligare statsunderstöd till Hidinge—Spångakärrens torrlägningsföretag i Örebro län;
  - nr 156, angående anslag till fångvården m. m.;
  - nr 157, angående bidrag till åtgärder för Mälarens reglering; samt
  - nr 158, angående sänkning av räntan å vissa uppskovslån ur egnahemslånefonden.
- 

Vid förnyad föredragning av första lagutskottets utlåtande nr 19, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående biträden åt ärkebiskopen, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

---

Vid föredragning av Kungl. Maj:ts denna dag avlämnade propositioner nr 136, 144, 146, 152—154 och 156—158 blevo desamma på begäran bordlagda.

---

Anmäldes och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 70, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående rätt för kaptenen i Karlsborgs artilleriregemente, löjtnanten vid regementet B. E. G. Rudling att tillgodoräkna sig viss tjänstetid för placering i löneklass m. m.

---

Anmäldes och bordlades konstitutionsutskottets utlåtanden:

- nr 20, i anledning av väckt motion angående viss ändring av 8 § lagen om vägdistrikt;
- nr 21, i anledning av väckta motioner angående rösträtt vid val av vägstäm-moombud;
- nr 22, i anledning av väckta motioner angående beredande av ökade möjligheter för arrendatorer att erhålla rösträtt vid val av vägstäm-moombud;
- nr 23, i anledning av väckt motion om viss ändring i 59 § lagen om vägdistrikt; och
- nr 24, i anledning av väckta motioner om viss ändring av 9 § andra stycket lagen om vägdistrikt;

statsutskottets utlåtanden:

- nr 5, angående regleringen för budgetåret 1936/1937 av utgifterna under riksstatens femte huvudtitel, innefattande anslagen till socialdepartementet;
- nr 38, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående befrielse för förre vice korpralen N. E. Knapasjö från viss betalningsskyldighet;
- nr 39, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående befrielse för chauffören A. W. F. Pettersson från viss betalningsskyldighet;
- nr 40, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förstärkning av åttonde huvudtitelns anslag till kommittéer och utredningar genom sakkunniga;

nr 41, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående lån till Jönköpings läns landsting för anskaffande av materiel för yrkesundervisningen vid Höreda skyddshem; och

nr 42, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förstärkning av tionde huvudtitelns anslag till kommittéer och utredningar genom sakkunniga; samt

bevillningsutskottets betänkande nr 15, i anledning av vissa motioner, avseende ändringar i gällande tullar eller tilläggstullar.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 1.46 e. m.

In fidem  
G. H. Berggren.

## Tisdagen den 10 mars.

Kammaren sammanträdde kl. 4 e. m.; och dess förhandlingar leddes av herr förste vice talmannen.

Herr statsrådet *Möller* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

- nr 134, med förslag till lag om skydd mot vräkning vid arbetskonflikter;
- nr 138, angående anslag till lantmäteristyrelsen m. m.;
- nr 149, angående försäljning till skatte av lägenheterna Gungsebro med Moholm nr 1, Hässlefallet nr 1 och Hassledalsängen nr 1 i Finnerödja socken av Skaraborgs län;
- nr 150, med förslag till förordning om ändrad lydelse av 126 § 2 mom. taxeringsförordningen den 28 september 1928;
- nr 151, med förslag till förordning med viss bestämmelse att iakttagas vid meddelande av rättighet till detaljhandel med rusdrycker;
- nr 160, med förslag till lag angående ändrad lydelse av 13 § lagen den 22 juni 1928 om vissa av landsting eller kommun drivna sjukhus;
- nr 163, med förslag till lag om kommunala pensionstillskott m. m.;
- nr 164, angående försäljning av vissa markområden till staden Mariestad;
- nr 165, angående anslag till återbäring av viss del av erlagd stämpelavgift för John och Antonie Rettigs museifonder till Gävle stad;
- nr 168, angående försäljning till Bergslagernas järnvägsaktiebolag av Dal—Västra Värmlands järnvägar och Ämål—Årjängs järnväg;
- nr 169, angående försäljning av vissa kronoegendomar och lägenheter från sådana egendomar;
- nr 170, angående statsbidrag för anläggande av allmänna flottleden Dalälven—Bottniska viken;
- nr 172, angående efterskänkande i vissa fall av kronans rätt till danaarv;
- nr 173, angående försäljning av vissa allmänna arvsfonden tillfallande fastigheter;
- nr 174, angående vissa ändringar i gällande avlöningsreglementen för nyreglerade verk;
- nr 175, angående anslag till särskild folkräkning m. m.;

- nr 178, angående nybyggnad för statens väginstitut;  
 nr 179, med förslag till avtal med Jukkasjärvi kommun m. fl. rörande beskattningen av staten tillkommande royalty eller därmed jämförlig ersättning från Luossavaara-Kiirunavaara aktiebolag, m. m.;  
 nr 180, med förslag till förordning om upphävande av rätt till restitution av B-skatt;  
 nr 185, angående anslag till låneunderstöd åt vissa fastighetsägare i Kiruna och Malmberget; samt  
 nr 193, angående domänverkets övertagande av Kalix träindustriaktiebolags tillgångar m. m.

---

Herr statsrådet *Ekman* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

- nr 128, angående rätt för adjunkten S. W. Uhr att för lönetur tillgodoräkna viss tjänstgöring;  
 nr 133, med förslag till lag om ändring i vissa delar av sjölagen m. m.;  
 nr 135, angående Chalmers tekniska institut m. m.;  
 nr 139, med förslag till lag angående ändring i vissa delar av lagen den 12 maj 1917 (nr 269) om fastighetsbildning i stad m. m.;  
 nr 143, angående granskning av läroböcker;  
 nr 147, angående anslag till universitetsstatistik;  
 nr 148, angående tillfällig löneförbättring för viss personal vid tekniska skolan i Stockholm;  
 nr 159, med förslag till grunder för dyrtidstillägg åt präster för budgetåret 1936/1937;  
 nr 166, angående statsverkets övertagande av städerna Hedemoras och Sätters förpliktelser beträffande vissa befattningshavare, vilka vid rådhusrätternas i städerna upphörande komma att indragas;  
 nr 171, angående karolinska sjukhuset och serafimerlasarettet;  
 nr 176, angående anslag för befrämjande av hemslöjden inom Bohuslän;  
 nr 177, angående inrättande av statens hantverkslånefond m. m.;  
 nr 181, angående kvinnliga befattningshavares vid undervisningsväsendet avlöningsförmåner under tjänstledighet för havandeskap m. m.;  
 nr 183, angående förstärkning av andra huvudtitelns anslag till kommittéer och utredningar genom sakkunniga; samt  
 nr 195, angående anslag till beredande av billigare biljettkostnader för sjöfolk vid resor till och från hemorten i vissa fall.

---

Herr *Smedh* anmälde, att han åter infunnit sig vid riksdagen.

---

Justerades protokollen för den 4 och den 6 innevarande månad.

---

Upplästes en till kammaren inkommen ansöknings, som jämte därvid fogat läkarintyg var så lydande:

Riksdagens första kammare.

Med åberopande av bifogade intyg anhåller jag om ledighet från riksdags-göromålen under den tid sjukdomen varar.

Uppsala den 9 mars 1936.

*Östen Undén.*



Härmed intygas, att statsrådet *Östen Undén* den 8 dennes insjuknat i influensa och att han på grund härav icke kan deltaga i riksdagsarbetet under de närmast följande dagarna.

Uppsala den 9 mars 1936.

*Ivar Thorling.*

leg. läkare.

Den begärda ledigheten beviljades.

---

Anmälades och godkändes bankoutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 11, angående regleringen för budgetåret 1936/1937 av utgifterna under riksstatens elfte huvudtitel, innefattande anslagen till pensionsväsendet, utom i vad angår anslaget till allmänna indragningsstaten;

nr 72, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 11 § lagen den 11 oktober 1907 (nr 85) angående civila tjänst innehavares rätt till pension; samt

nr 73, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om användande under budgetåret 1936/1937 av vissa till fonden för pensionering av civila tjänst innehavare inflytande medel.

---

Efter föredragning av ett från andra kammaren ankommet protokollsutdrag, nr 241, med delgivning av nämnda kammares beslut över dess första tillfälliga utskotts utlåtande nr 3, i anledning av väckta motioner, II: 613, angående underlättande för avlägset boende barn att besöka de allmänna läroverken, och II: 614, angående tiden för den dagliga undervisningen vid de allmänna läroanstalterna, beslöt första kammaren hänvisa detta ärende till sitt första tillfälliga utskott.

---

Föredrogs och hänvisades till jordbruksutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 136, angående skogsundervisningens omorganisation.

---

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 144, angående ersättning till vissa vid tågolycka skadade personer.

---

Föredrogs och hänvisades till behandling av lagutskott Kungl. Maj:ts proposition nr 146, med förslag till lag om ändrad lydelse av 26 kap. 15 §, 27 kap. 11 och 15 §§ samt 30 kap. 45 § rättegångsbalken m. m.

---

Föredrogs och hänvisades till jordbruksutskottet Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 152, angående återbetalning av stödlån genom förbättringsarbete;

nr 153, angående ytterligare statsunderstöd till torrlägningsföretaget Ätrans reglering i Skaraborgs och Älvsborgs län; samt

nr 154, angående ytterligare statsunderstöd till Hidinge-Spångakärrens torrlägningsföretag i Örebro län.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 156, angående anslag till fångvården m. m.

---

Föredrogs och hänvisades till jordbruksutskottet Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 157, angående bidrag till åtgärder för Mälarens reglering; samt  
nr 158, angående sänkning av räntan å vissa uppskovslån ur egnahemslånefonden.

---

Föredrogs, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran konstitutionsutskottets utlåtanden nr 20—24, statsutskottets utlåtanden nr 5 och 38—42 samt bevillningsutskottets betänkande nr 15.

---

Herr **Carlsson, Carl**, erhöll på begäran ordet och yttrade: Herr talman! Jag tillåter mig hemställa, att kammaren måtte besluta att utsträcka motions tiden för Kungl. Maj:ts proposition nr 136, angående skogsundervisningens omorganisation, till det sammanträde, som infaller näst efter tjugu dagar från propositionens avlämnande.

Denna hemställan bifölls.

---

Föredrogs och bordlades på begäran Kungl. Maj:ts denna dag avlämnade propositioner nr 128, 133—135, 138, 139, 143, 147—151, 159, 160, 163—166, 168—181, 183, 185, 193 och 195.

---

Avgåvos och bordlades nedannämnda motioner:

nr 309, av herr *Bäcklund*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående tillfällig löneförbättring under budgetåret 1936/1937 för viss personal inom den civila statsförvaltningen m. m.; samt

nr 310, av herr *Gustafsson, Per*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av lägenheten Stockö mjöl- och sågkvarnar nr 1 och 2 i Söraby socken av Kronobergs län.

---

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 4.20 e. m.

In fidem  
*G. H. Berggren.*

---